

BABYOR KO JUDGES

Murung'agen e Re Ke Babyor Ney

Fare Babyor ko Judges e bay riy murung'agen e ngiyal' ni kari wagagey yu Israel ni tabolingin ko ngiyal' nra feked yu Kanaan nge mada ko ngiyal' ni yag e bin som'on e pilung rorad ni Saul. Pi murung'ag ney e be weliy e pin'en ni i rin' fapi pumo'on ni yima yog ni yad e pi judge. Pire' i yad e pilungen e salthaw ma gathi maruwel rorad e puf oloboch u kort ni bod ni gadad manang. En nth'abi gilbuguwan rorad e Samson, ni tin ni rin' e bay ko guruy ni 13–16.

Ba ga' fan e babyor ko Judges ya be fil ngodad ni fa'anra par yu Israel ni yad ba yul'yul' ngak Got, me ayuwegrad Got nge fel' rogorad, ma fa'anra dab kur folgad miyad waer ko mael miyad gafgow. Ma fa'anra yib e gafgow ngorad miyad kolngan'rad ngar pi'ed keru'rad ko kireb ni kar rin'ed miyad cheal ngak Got bayay, ma gubin yay nma runguhrad Got nge ayuwegrad.

Gathon e Re Ke Babyor Ney

Tin i buch nge mada' ko yam' ni tay Joshua 1:1–2:10

Pi judge nu Israel 2:11–16:31

Ku boch ban'en ni i buch 17:1–21:25

Pi ganong rok Judah nge Simeon nra kolew Adonibezek

¹ Nga tomuren nike yim' Joshua me fith e girdi' nu Israel SOMOL ni lungurad, "Bin ngan ko pi ganong romad e ir e som'on ni nge yan ko mael ngak piyu Kanaan?"

² Me fulweg SOMOL ni ga'ar, "Ganong rok Judah e som'on ni nge yan. Ni nggu pi' fare nam nga pa'rad ngar gagiyeg niked."

³ Me ga'ar fapi girdi' rok Judah ngak e girdi' rok Simeon, "Mu'uned ngomad ngdarod ngalan fare binaw ni kan pi' ngomad, ngad pethgad ngad maelgad ngak piyu Kanaan. Ma aram magmad un ngomed ngalan fa gin kan pi' ngomed ni ngam tafned." Ma aram me yan fagali ganong rok Simeon

⁴ nge Judah ko mael u ta'bang. Me gel nagrad SOMOL ngak e pi Kanaan nge pi Periz, miyad li' ragag biyu' e pumo'on u Bezek.

⁵ Ra pir'eged Adonibezek u rom miyad cham ngak.

⁶ Me mil, machane miyad lol'oeg ngar koled, miyad th'ab e gal bugul ni ga' u pa' nge gal bugul ni ga' u ay.

⁷ Me ga'ar Adonibezek, "Medlipi ragag e pilung ni kan th'ab e yu bugul ni ga' u pa'rad nge yu bugul ni ga' u ayrad ni ur fanged chobngen e ggan u tan e tebel rog. Ere chiney e ke rin' Got ngog e n'en ni gu rin' ngorad." Min fek Adonibezek nga Jerusalem ko gin ni yim' riy.

Ganong rok Judah ni gel ngak yu Jerusalem ngu Hebron

⁸ Pi pumo'on ko ganong rok Judah e ra maelgad nga Jerusalem ngar koled. Miyad li' e girdi' riy ngarm'ad miyad tay e nifiy ko fare binaw.

⁹ Tomuren e ren'ey mranod ni ngar maelgad ngak e girdi' nu Kanaan ni yad ma par u ted ni go' burey, ngu enggin e burey, nge fare binaw nib fengfeng ko yimuch.

¹⁰ Ranod ko togopluw ngak piyu Kanaan ni yad be par u lan fare binaw nu Hebron, ni ku'un pin-ing yu Kiriath Arba ngay. Mu rom e ra gelgad ngak fa yuke girdi' rok Sheshai, Ahiman, nge Talmai.

*Othniel ni kol fare binaw nu Debir
(Joshua 15:13-19)*

¹¹ Mu rom e yan e pi pumo'on ko ganong rok Judah ncham nga girdi'en fare binaw nu Debir, ngiyal'nem e yima yog yu Kiriath Sefer nga Debir.

¹² Ma immoy bagyad ni kanog Kaleb ngak ni ga'ar, "Gu ra pi' Aksah ni be' ni bpin ni fakag nge figirngiy e re mo'on nrayag rok ni nge kol yu Kiriath Sefer."

¹³ I Othniel ni be' ni pumo'on ni fak Kenaz ni walagen Kaleb nib bitir ngak, e ir e kol fare binaw, ma aram me pi' Kaleb fare pin ni fak ni Aksah ngak nge le'engiy.

¹⁴ Rofen ni yaran e m'agpa' rorow me suruy Othniel Aksah ni nge ning bang i flang ngak e chitamngin. Me og Aksah u daken e dongki rok nga but', me fith Kaleb ngak ko mang e ba'adag.

¹⁵ Me fulweg ni ga'ar, "Gu ba'adag ni nge yag boch e alublub ngog. Fa gi binaw ni kam pi' ngog e bay u bangi ban'en nib fengfen." Ma aram me pi'

Kaleb ngak e pi alublub ni bay nga talang nge nga pe'ning.

Gel ni i tay e ganong rok Judah nge Benjamin

¹⁶ Pi'in owchen e chitamngin e bpin rok Moses, ni aram e piyu Keni, e ra uned ngak e girdi' rok Judah u Jeriko, ni fare binaw ko gek'iy ni *palm*, ngranod nga daken bangi ted ni bay ko yimuch u Arad u lan yu Judah. Miyad par u rom u fithik' e piyu Amalek.

¹⁷ Me un e pi girdi' rok Judah ko pi girdi' rok Simeon, ngar pethgad ngar li'ed piyu Kanaan ni yad ma par u lan fare binaw nu Zefath. Miyad yibil nga daken fare binaw ni nge buch wa'athan, miyad gathey', miyad tunguy fithingan ni Hormah.*

¹⁸⁻¹⁹ Me ayuweg SOMOL e pi girdi' nu Judah, ngar feked fa gi binaw ni go' burey ngar tafnayed. Machane dar koled yu Gaza, Ashkelon, ara pi Ekron, nge yungin nib milfan nga Ekron. Pi girdi' ney ni yad ma par u dap'eday e bay e *chariot* rorad ni wasey, ere deyag rok e pi girdi' nu Judah ni ngar tulufedrad.

²⁰ Nni pi' yu Hebron ngak Kaleb ni bod ni yog Moses, ya Kaleb e tuluf fa dalip ke girdi' ni sum ko Anak nga wuru' fare binaw.

²¹ Machane pi girdi' ko fare ganong rok Benjamin e dar tulufed piyu Jebus ni yad be par u Jerusalem, miki par piyu Jebus u rom ngu'ur pired u fithik' e girdi' rok Benjamin ni ka'aram n'umngin nap'an.

---

* **1:17 HORMAH:** Fan e re ngachal ney ni Hebrew e "Riya'."

1:20 Jos 15:14   **1:21** Jos 15:63

Ganong rok Efraim nge Manasseh nra kolew yu Bethel

²²⁻²³ Fa gal ganong ko Efraim nge Manasseh e ra chamgow ko fare binaw nu Bethel, ngiyal'nem e yima yog Luz ko gin'em. I SOMOL e i aywegrad. Ra l'oeged e damit nge yan ko fare binaw.

²⁴ Fapi girdi'en e damit e ra guyed be' ni pumo'on nike yib nga wuru' fare binaw, miyad ga'ar ngak, "Mu dag ngomad e wo' nga langgin e binaw, ma dab gu gafgow niked gur."

²⁵ Ma aram me pow'iyrad, miyad li' ko saydon e girdi' ko fare binaw, kemus ni re pumo'on ney nge gathon e tabnaw rok e dar li'ed.

²⁶ Me bingyal' me yan fare pumo'on ko fare nam nu Hitt, nge flagin rogon reb e binaw u rom, me tunguy fithingan ni Luz; ni aram fithingan ke mada' ko da'ir.

Girdi' nde tulufrad yu Israel

²⁷ Ganong rok Manasseh e de tuluf e girdi' ni yad be par u lan fapi binaw nu Beth Shean, Taanak, Dor, Ibleam, Megiddo, nge pi yuchi binaw u to'obrad i yan; piyu Kanaan e ku'ur pired u rom.

²⁸ Nap'an ni gel lungun piyu Israel, miyad motogel ngak piyu Kanaan ni ngar maruwelgad rorad, machane ku dar tulufedrad ni yad gubin ngar chuwgad.

²⁹ Ma ganong rok Efraim e de tuluf piyu Kanaan ni yad be par u lane binaw nu Gezer, ma aram miki par piyu Kanaan rorad u rom.

³⁰ Ma ganong rok Zebulun e de tuluf e girdi' ni be par u lan e binaw nu Kitron ngu Nahalal, ma aram

miki par e pi girdi' nem nu Kanaan rorad u rom miyad motogel ngorad ni ngar marwelgad rorad.

³¹ Ma ganong rok Asher e de tuluf e pi girdi' nma par u lan e pi binaw nu Akko, Sidon, Ahlab, Akzib, Helbah, Afek, ngu Rehob.

³² Ma girdi' rok Asher e ra pired u fithik' piyu Kanaan, ni bochan e dar tulufedyad ngar chuw-gad.

³³ Fare ganong rok Naftali e de tuluf e pi girdi' ni yad ma par u lan fapi binaw nu Beth Shemesh ngu Bethanath. Ere girdi' rok Naftali e ra pired u fithik' piyu Kanaan, machane miyad motogel ngak piyui Kanaan ngar marwelgad rorad.

³⁴ Piyu Amor e ra gelfengad ngak e girdi' ko ganong rok Dan ngranod ra pired nga daken e ted u fithik' e burey ma dar paged yad ni ngarbad nga but' nga daken e tafelfel'.

³⁵ Miki par piyu Amor u lan yu Aijalon, Shaal-bim, nge Burey ni Heres, machane fa gal ganong rok Efraim nge Manasseh e ra pired ni yad be gagiyegnag fa picha' miyad motogel ngorad ngu'ur maruwelgad rorad.

³⁶ Mathil nu Edom e tabab ko lel'och u Sela me yan nge thumur ko wo' u thilin e but' ni Akrabbim.

2

Fare Engel rok SOMOL u Bokim

¹ Fare engel rok SOMOL e yan u Gilgal nga Bokim, me ga'ar ngak piyu Israel, "I gag e gu fekmed nga wuru' yu Egypt mug fekmed i yib ko fare nam ni gu micheg ngak pi chitamangimed

kakrom. I lungug, ‘Ridab gu th’ab e m’ag ni kug ngongliy u thildad.

² Ma thingar dab mu ngongliyed e m’ag u thilmed e girdi’ ni yad be par u daken e re nam ney. Thingar mu buthuged e pi altar rorad. Machane dawor mu rin’ed e tin gog ngomed. Ka mu rin’ed e tin ba togopluw ngay!

³ Ere ngog ngomed e chiney ndab kug tuluf e pi girdi’ ney u nap’an ni gimed be yib i yib nga m’on. Bay ra manged to’ogor romed, ma bayi thabey nagmed e liyor ko pi got rorad.”

⁴ Nap’an ni yog fare engel e re bugithin ney ngorad, me tabab urngin e girdi’ nu Israel ko meyor.

⁵ Aram fan min tunguy yu Bokim* ko gin’em. Miyad pi’ e maligach ngak SOMOL u rom.

Yam’ ni tay Joshua

⁶ Me l’oeg Joshua piyu Israel ngranod, ni nge be’ me yan i guy e gin ba’adag e binaw ko fare nam ni nge par riy nike tafnay ni aram e birook e f’oth ko fare nam.

⁷ I par piyu Israel ni yad be pigpig ngak SOMOL u n’umngin nap’an ni bfos Joshua, ma nap’an ni yim’ Joshua mu ur pired ni yad be pigpig ngak SOMOL u n’umngin nap’an ni bfos e pi’in yad be yog e thin rorad ni yad e ka’arugyed urngin e tin ni i rin’ SOMOL ni fan ngak piyu Israel.

⁸ I Joshua ni fak Nun, ni ir e tapigpig rok SOMOL e yim’ nike gaman 110 e duw yangren.

---

* **2:5 BOKIM:** Re ngachal ney ni Hebrew e fan e “Pi’in ryorgad.”

⁹ Ni chibgiliy u Timnath Serah, ni aram e girok' e binaw ni bay u Efraim ni go' burey, ni bay nga lel'och ko burey ni Gaash.

¹⁰ Miki yim' ga'ngin e binem e mfen, me bin migid e mfen e ra paged talin SOMOL nge pin'en ni i rin' ni fan ngak piyu Israel.

Piyu Israel ndakur liyorgad ngak SOMOL

¹¹ Ma aram me denen e girdi' nu Israel nib togopluk ngak SOMOL miyad cheal ngu'ur pigpiggad ngak Baal.

¹² Miyad tal ko liyor ni yad ma tay ngak SOMOL, ni fare Got rok e pi chitamangirad kakrom, ni aram e re Got ni fekrad nga wuru' yu Egypt, miyad tabab ngu'ur tedfan yug boch e got, pi got ko pi girdi' u to'obrad i yan. U ra siro'gad ko pi got nem, ma aram mri damumuw SOMOL ngorad.

¹³ Miyad tal ko liyor ngak SOMOL nge mang fapi liyos ni ya'an Baal nge i Astarte e ur ted fan.

¹⁴ Mri damumuw SOMOL ngak piyu Israel me pag ngan giliw nagrads ngan fek e tirorad ban'en. Me pag e to'ogor rok piyu Israel u to'obrad i yan ngar gelgad ngorad, ma dakiyag rok piyu Israel ni ngar ayuweged yad.

¹⁵ Gubin yay ni yad ra mael, ma ba togopluk SOMOL ngak piyu Israel, ni bod rogon ni yog nra rin'. Miyad par ni kari gel e gafgow rorad.

¹⁶ Ma aram me pi' SOMOL ngak piyu Israel boch e tayugang' ni ngar ayuwegedrad u pa' e pi'in yad be giliw nagrads.

¹⁷ Machane da ur folgad rok fapi tayugang' rorad. Yu Israel e da ur yul'yul'gad ngak SOMOL,

ma yugu boch e got e ur tedfan. Ma pi chitamangirad e ur folgad ko tin keyog SOMOL ni ngan rin', machane biney e mfen nib be'ech e de n'uw nap'an ma da kur folgad.

¹⁸ Nap'an nra pi' SOMOL be' ngorad ni ir e ngi i gafaliyrad, me ayuweg SOMOL fa'anem, nge ayweg piyu Israel u pa' e pi to'ogor rorad u n'umngin nap'an nra par fa'anem nib fos. I runguyrad SOMOL, ya ur gilgel'gad u fithik' e gafgow nge togopluw ni i tay e pi to'ogor rorad ngorad.

¹⁹ Ma yug nap'an nra yim' e en i gafaliyrad, me sul fa pi girdi' nga panginrad ngar ngongol'gad nib gel e kireb riy ko bin ke thumur e mfen. Miyad pigpig ma yad be tayfan yug boch e got, miyad pi' nga daken ngu'ur rin'ed e kireb.

²⁰ Mri damumuw SOMOL ngak piyu Israel, me ga'ar, "Re nam ney e kar th'abed fare m'ag ni gu ta'chiylen ngak e pi chitamangirad kakrom ni ngu'ur ted u gil'. Bochan e darir folgad rog,

²¹ ere dab kug tuluf girdi'en e pi nam ni rmagay-gad u roy u nap'an ni yim' Joshua.

²² Ere nggu maruwel ngorad nggu nang ko ra folwok yu Israel rog ni bod e pi chitamangirad kakrom fa dangay."

²³ Ma aram me pag SOMOL girdi'en fapi nam ngar pired u rom; de pag Joshua nge gel ngorad, ma ku de tulufnad ni papey u tomuren nike yim Joshua.

3

Girdi'en e pi nam nra mageygad u lan fare binaw

¹ Ma aram, me pag SOMOL boch girdi'en e pi nam u lan fare binaw nge sikengnag yu Israel ni daro'ned ko pi mael ni un tay u Kanaan

² i rin' ni arrogon ni fan e nge fil ngak e pi mfen nu Israel rogon e mael, ni rib ga' ni fan ngak e pi'in ndawor ru'uned ko mael bingyal'.

³ Tin ni magech u lan fare nam e fa lal i binaw ko Filistine, urngin yu Kanaan, nge yu Sidon, nge yu Hiv ni ur pired u lan fapi Burey nu Lebanon ni tabab ko Burey nu Baal Hermon me yan nge mada' ko wo' u thilin e burey u Hamath.

⁴ Ni tayrad ni nge mang ba sikeng ngak yu Israel ni ngan guy ko yad ra fol ko pi motochiel ni pi' SOMOL u pa' Moses ngak e pi chitamangirad kakrom fa dangay.

⁵ Ma aram me par piyu Israel u fithik' piyu Kanaan, Hitt, Amor, Peris, Hiv, nge piyu Jebus.

⁶ Ur mabgolgad ma yad be tay fan e pi got rorad.

Othniel

⁷ Fapi girdi' nu Israel e ra paged talin SOMOL ni Got rorad; rdenengad nib togopluw ngak ngu'ur tedfan e pi liyos ni Baal nge Asherah ni fare got ni bpin.

⁸ Ma aram me damumuw SOMOL ngak yu Israel me pag e Kushan Rishathaim ni Pilung nu Mesopotamia nge kolrad. Miyad par u tan pa' ni meruk e duw.

⁹ Ma aram me yor yu Israel ngalang ngak SOMOL, me pi' SOMOL be' ni nge chuwegrad u tan pa' fare pilung. Ni aram Othniel, ni chitamngin Kenaz ni be' ni walagen Kaleb nib bitir ngak.

¹⁰ I yib fare gelngin SOMOL nga daken, me mang ba tagagiyeg nu Israel. Me yan Othniel ko mael, me gelnag SOMOL ko pilung nu Mesopotamia.

¹¹ Me aw e gapas u lan fare nam ni aningeg i ragag e duw, ma aram me yim' Othniel.

Ehud

¹² Me denen bayay e girdi' nu Israel nib togo-pluw ngak SOMOL. Ireram fan ni tay SOMOL Eglon ni Pilung nu Moab nge gel nga Israel.

¹³ I peth Eglon ngak pi Ammon nge pi Amalek; miyad gel ngak yu Israel ngar koled yu Jeriko, ni fare binaw ko gek'iy ni *palm*.

¹⁴ Me par yu Israel u tan pa' Eglon ni ragag nge meruk e duw.

¹⁵ Ma aram me yor piyu Israel ngalang ngak SOMOL, me l'oeg be' ni nge chuwegrad u tan pa' Eglon. Ni aram Ehud, ni be' ni pumo'on nib gilay', ni Gera e chitamngin, ni be' ko ganong rok Benjamin. Me l'oeg e girdi' nu Israel Ehud ni nge yan i pi' bogi tow'ath ni fen Eglon ni Pilung nu Moab.

¹⁶ Ma ke ngongliy Ehud bangi saydon ni fen nruw raba' ma bm'uth ni gonop'an reb e fit nge l'agruw e inch n'umngin. Me m'ag nga tan e mad rok u ba' ni mat'aw.

¹⁷ Ma aram me fek fapi tow'ath i yan ngak Eglon, ni be' ni pumo'on nrib sugrug.

¹⁸ Nap'an ni pi' Ehud fapi tow'ath ngak fare pilung me yog ngak e pi'in ru'uned ngak ni ur feked fapi tow'ath ni ngar sulod nga taferad.

¹⁹ Machane Ehud e ir rok e cheal nge sul ko fapi malang ni kan ker downgin u to'oben yu Gilgal,

nge sul ngak Eglon, me ga'ar ngak, "Gur Pilung, bay bbugithin nib mith ni ngog ngom."

Ma aram me ga'ar fare pilung ngak e pi tapigpig rok, "Mu chuwigad romow!" Miyad yan nga wean ni yad gubin.

²⁰ Ma aram e fare pilung e bay u rom ni go' ir ni bpar nga but' u lan e senggil rok nib tagarbeb, me yan Ehud ngak me ga'ar, "Bay bbugithin nike yib rok Got ni fan ngom." Me sak'iy fare pilung.

²¹ Me girengiy Ehud fare gi saydon ni bay u ba' ni mat'aw rok ko ba' ni gilay' i pa' nge rruchuy ko yal rok fare pilung.

²² Ga'ngin fare saydon ni rich nga fithik' ni mus nga kolngin, ma mam ko yal rok e ke upnguy fare gi saydon. De luf Ehud fare gi saydon ko yal rok fare pilung, nike yani for u keru'.

²³ Ma aram me yan Ehud nga wean, me ning e pi mab nga fitikeru', me man'nag ni gubin,

²⁴ me chuw. Me yib e pi tapigpig miyad guy ni kan man'nag e pi mab, machane mar leam niked ni bay fare pilung u naun ni be pithig rogon.

²⁵ Miyad son ni n'umngin nap'an nra leam niked ni ngar son niked, machane fa'ani n'uw nap'an ni dawor i bing e mab, miyad fek e kiy ngar binged e mab. Ma bay fare masta rorad nib thig u daken e faraf nib yam'.

²⁶ Ma ke thumur Ehud ko ngiyal' ni ba'aram ni yad be son. I yan nge pag fapi malang ni kan ker downgin nge mil nga Seirah.

²⁷ Nap'an ni taw nga daken e ted nu Efraim ni go' burey, me thoy ba yabul ni be pining e giridi' nu

Israel ni ngranod ko mael; ma aram me pow'iyrad u rom nga pe'ning.

²⁸ Me ga'ar ngorad, "Mu lekedgag! I SOMOL e ke gel nagmed rok e pi to'ogor romed, ni piyu Moab." Aram miyad lek Ehud nga tan e pe'ning ngar koled fa gin'en nma th'ab piyu Moab e lul' ni Jordan riy nga barba'; dar paged ta'abe' nge thap nga barba'.

²⁹ Rofen nem e ra li'ed gonap'an e 10,000 e tin th'abi cheag ko salthaw nu Moab; dariy ta'abgayad ni yag ni nge mil.

³⁰ Rofen nem e gel yu Israel ngak yu Moab, ma aram me aw e gapas u lan fare nam ni meruk i ragag e duw.

Shamgar

³¹ En migid ni yog e thin e Shamgar ni be' nib pumo'on ni fak Anath. Ku errogon ir e ki ayuweg e yafos rok yu Israel, ya li' nge yim' 600 e Filistine ngab ler i gek'iy ni yima gafaliy e garbaw ngay.

4

Deborah nge Barak

¹ Nap'an ni yim' Ehud, me denen e girdi' nu Israel bayay nib togopluw ngak SOMOL.

² Me pagrad SOMOL nge gel Jabin ngorad ko mael, ni ir e pilung u Kanaan mma gagyeg u lan e binaw nu Hazor. Ma en ni be tay murung'agen e salthaw rok e Sisera, nma par u Harosheth nma par e pi *Gentile* riy.

³ Jabin e 900 e *chariot* ni wasey rok, ma aram mi i gagiyeagnag e girdi' nu Israel nib gel e gafgow ni i tay ngorad ni rliw' e duw. Me wenig piyu Israel ngak SOMOL ni nge ayuwegrad.

⁴ Mi Deborah nib profet ni le'engin Lappidoth, ma ku ir ba profet, ma maruwel rok e ba *judge* rok piyu Israel e ngiyal'nem.

⁵ Ma yan i par nga tan ba ke gek'iy ni *palm* ni bay u thilin yu Ramah ngu Bethel ni go' burey u Efraim, ma girdi' nu Israel e yad ma yan ngak e ngaram nge yog ngorad e tin ke duwgiliy.

⁶ Reb e rran me mulwoliy Barak ni nge yib, ni be' nib mo'on ni fak Abinoam nma par u lan e binaw nu Kedesh ni bay u lan yu Naftali, me ga'ar fare pin ngak, "SOMOL ni ir e Got rok piyu Israel, e ke motochiyel ngom ni be ga'ar: 'Ngam fek 10,000 e pumo'on ko ganong rok Naftali nge Zebulun ngam gafaliyrad ko fare Burey nu Tabor.

⁷ Bay gu fek Sisera i yib, ni ir pilungen e salthaw rok Jabin, ni nge cham ngom ko lul' ni Kishon. Bay yib nike fek e pi *chariot* nge pi salthaw rok, machane bay gu gel nagem.' "

⁸ Ma aram me fulweg Barak ni ga'ar ngak Deborah, "Gu ra yan ni fa'an ga ra un ngog, ma fa'anra dab mu'un ngog ma dab gu wan."

⁹ Me fulweg fare pin ni ga'ar, "Kefel', bay gu un ngom, machane dab nognem ni gur e ka mu gel, ya bayi pi' SOMOL Sisera nga pa' be' ni bpin." Me sak'iy Deborah nge un ngak Barak ngranow nga Kedesh.

¹⁰ Me ulunguy Barak e ganong rok Zebulun nge Naftali nga Kedesh, ma 10,000 e pumo'on e ra uned ngak. Me un Deborah ngak.

¹¹ Ma ke n'uf Heber ni be' nu Keni e tent rok nib chugur nga Kedesh, ma ba chugur ko fare ke gek'iy ni *oak* ni bay u Zaananim, nike chuw u fithik' e tin kabay e girdi' nu Keni, ni yad e pi'in owchen

Hobab, nib mo'on ni walagen le'engin Moses.

¹² Minog ngak Sisera, ni Barak ni be' nib mo'on ni fak Abinoam e ke yan nga daken e burey ni Tabor.

¹³ Me yog ni nge yib fa 900 i *chariot* ni wasey nge urngin e salthaw rok, me l'ograd ngranod u Harosheth nma par e pi Gentile riy ko fare lul' ni Kishon.

¹⁴ Me ga'ar Deborah ngak Barak, "Mman! Ya daba' e ke gagiyegnag SOMOL ni ngam gel ngak Sisera ko mael. Ya SOMOL e be pow'iyem!" Me yan Barak u daken e burey ni Tabor nga p'ening ni yad fa 10,000 i pumo'on ni salthaw rok.

¹⁵ Ma fa'an ni m'ug Barak ngorad ni yad e salthaw rok, me balyangnag SOMOL Sisera nib mu'un fapi *chariot* rok ngay nge salthaw rok. Me og Sisera u *chariot* rok nga but' nge mil.

¹⁶ Me lol'oeg Barak fapi *chariot* nge fapi salthaw ngar mada'gad nga Harosheth nma par e pi *Gentile* riy. Miyad li' e salthaw rok Sisera ni gubin, ni de magey be'.

¹⁷ Me mil Sisera ko tent rok Jael, ni le'engin Heber ni be' u Keni, ya Jabin, ni ir e pilung u Hazor, nge tabinaw rok Heber e bfel' thilrad.

¹⁸ Me yan Jael ngar mada'gow Sisera, me ga'ar ngak, "Moy, moy ngalan e *tent* rog. Dab kum rus." Me yan ngalan e *tent* rok, me mithag nga fon bangi mad ni kateng.

¹⁹ Me ga'ar Sisera ngak Jael, "Wenig ngom, mpi' e ran nggu unum, ya ku gum' ni bebel." Me bing ba tutuw ni keru' e gamanman ni bay e milik riy, me pi' boch riy nge unum, nge mu' me mithag.

²⁰ Me ga'ar Sisera ngak, “Mu sak'iy nga langan e mab ko re *tent* ney, ma fa'anra yib be' i fithem ko bay be' u roy fa dariy me lungum dariy.”

²¹ Mri mol Sisera, ya kari aw parwon. Me fek Jael ba ama nge ba richib ko *tent* me n'ag lingan nge yan ko gin bay riy, me yan i richibiy fare richib nga baraba' i lolugen nge yan i for u baraba' nge yan nga fithik' e but', me yim'.

²² Fa'an ni yib Barak ni be gay Sisera, me yan Jael i mada'nag, me ga'ar ngak, “Moy! Nggug dag ngom fare mo'on ni ga be gay.” Me un ngak ngranow ngalan fare *tent* rok, ma bay Sisera u rom u but' nike yim', ke kuruf fare richib ko *tent* lolugen ke for nga baraba'.

²³ Rofen nem e gelnag Got piyu Israel ngak Jabin, ni fare pilung nu Kanaan.

²⁴ Ya cham i cham piyu Israel ngak Jabin nge mada' ko ngiyal' ni kar thanged e fan rok.

5

Tang rok Deborah nge Barak

¹ Rofen nem e yin' Deborah nge Barak, ni fak Abinoam, e re tang ni ba'aray:

² Ke sorok SOMOL!

Ya turguy piyu Israel u lanin'rad ni ngranod ko mael;
ra be' me ognag ir ni nge un ko mael nib felan' ngay!

³ Mu telmed, e pi pilung!

Mu saggad, e pi'in gimmed ma gagiyeagnag e girdi'!

Ya nggu tang mu gu chubeg e musik ni fan ngak e
Got rok piyu Israel, ni ir e SOMOL!

⁴ SOMOL, fa'an mu chuw ko fapi burey nu Seir,
fa'an mub u lan fa gi binaw nu Edom nga
wuru',
me rur e but', me aw e n'uw u lang.
Arrogon, i map' e ran ko manileng nga but'.

⁵ Me durru' e pi burey u mit SOMOL nu Sinai,
u mit SOMOL, ni ir fare Got rok piyu Israel.

⁶ Fapi rran nnap'an Shamgar, ni be' nib mo'on ni
fak Anath,
nnap'an fapi rran rok Jael,
e gamanman nge girdi' ni nike yip'e thelep be
milekag e da kuranod u daken fare nam,
u ranod ko yu pa' i kanawo' u wuru' fare nam.

⁷ Deborah, i par fapi binaw nu Israel ni kan n'ag,
i par e pi binaw nem ndariy e girdi' riy nge
mada' ko ngiyal' ni mub,
ni mub ni bod ba matin ngak piyu Israel.

⁸ Me yib e mael nga daken e nam
nap'an ni mel'eg piyu Israel boch e got ni
be'ech ngorad.

Gur immoy be' u fithik' fa 40,000 i pumo'on nu
Israel
ni feke *shield* ara sarey?

⁹ Lanin'ug e bay rok e pi'in yad be tay mu-
rung'agen e salthaw nu Israel,
ni bog ni' nra og niged yad nib magan'rad
ngay ni ngaru'ned ko mael.

Ke sorok SOMOL!

¹⁰ Gimed e pi'in kam afgang nga daken e pi dongki
nib wechwech,

ni kam pired nga daken e n'en ni kan filath
nga daken keru' e dongki e ngam weliyed
murung'agen,

ma ku er rogon gimed e pi'in nthingar
mmarod u but' ko gin ngam marod ngay.

- 11 Mu telmed! Girdi' ni pire' nike mada' lamrad
ngalang u to'oben e pi luwed
ni yad be weliy murung'agen e gel ni tay
SOMOL ko pi mael,
ni pi mael ni gel piyu Israel riy!

Me thelep e girdi' rok SOMOL ko pi binaw rorad
nga pe'ning.

- 12 Mm'on, Deborah, mm'on!
Mu gafaliydad! Ngad tanggad! Ngggu leked
gur!

Barak, ni ga be' nib mo'on ni fak Abinoam, mman
nga m'on,

mu gafaliy e pi'in kam kol i yan ngabang!

- 13 Ma aram e pi'in yad ba yul'yul' e rabad nga
pe'ning ngak e pi'in yad e gafal rorad;
girdi' rok SOMOL e rabad ngak ni kar fal'eged
rogorad ko cham.

- 14 Rabad u Efraim ngalan e loway
ni yad be lek e ganong rok Benjamin.

Me yib e pi'in yad be tay murung'agen e salthaw u
Makir nga pe'ning,

ma pi tolang ko salthaw e rabad u Zebulun
nga pe'ning.

- 15 Ma pi'in yad be yog e thin ko ganong rok Issakar
e ra cheggad ngak Deborah ngarbad;
er rogon, i yib Issakar, ma ku er rogon Barak.
Ra leked ngarbad ngalan e loway.

Machane ganong rok Ruben e ruw raba' e girdi' riy;

ma de yag ni ngar turguyed ni ngarbad.

16 Mang nra pired rok e pi saf rorad ma darbad?

Ngar motoyilgad nga laman e pi'in yad ma gafaliy e saf ni yad be pining e yu ran' i saf?

Errogon, ganong rok Ruben e ruw raba' e girdi' riy'

dayag ni ngar turguyed ni ngarbad.

17 Ganong rok Gad e par ko ngek u Jordan,

ma ganong rok Dan e par u charen e pi barkow.

Ma ganong rok Asher e par u dap'el'ay;

ra mageygd u dap'el'ay.

18 Machane girdi'en e ganong rok Zebulun nge Naftali

e ra paged fan e pogofan rorad u tagil' e mael.

19 Me yib e pi pilung ngar'uned ko mael

u Taanak, u to'oben e lul' u Megiddo.

I un e pi pilung nu Kanaan ko mael,

machane de yag nra feked e silber.

20 Pi t'uf u lang e ru'uned ko cham;

yad be yan u lanelang

ma yad be cham ngak Sisera.

21 I sugbur e lul' nu Kishon me fekrad e ran,

ko gireng ko lul' nu Kishon.

Bay gu ayi salthaw, i yan nga m'on nib el mirin!

22 Ma aram me yib e pi os ni yad be tim'og,

ni yad be rugoy ayrad nga but'.

23 Be ga'ar fare engel rok SOMOL, "Mu bucheg wa'athan yu Meroz,

mu bucheg wa'athan, mu bucheg wa'athan e
 pi'in yad be par u rom.
 Ya darbad ni ngar ayuweged SOMOL,
 ni ngarbad nrogon e salthaw ngar chamgad ni fan
 ngak.”

- 24 Re pin nth'abi fel' wa'athan e Jael,
 ni le'engin Heber ni be' nu Keni,
 ni ir e re pin nth'abi fel' wa'athan u fithik' e
 ppin ni yad ma par u lan e pi *tent*.
- 25 I ning Sisera e ran, machane me pi' e milik ngak,
 me fek e kirim i yib ngak nike tay ngalan
 baraba' i dabiyan ni bfel' ya'an.
- 26 Me fek ba richib ko *tent* nga baraba' i pa',
 me fek e ama ni yima maruwel ngay nga
 baraba' i pa';
 me pirdiiy lolugen Sisera nge bilig,
 me kuruf lolugen nge for u barba'.
- 27 Me aw nga but' nib ragbug,
 me thig nga charen rifrifen ay fare pin.
 To'oben i rifrifen ay e aw riy nga but' nib ragbug
 me thig;
 me thig nga but' nike yim'.
- 28 Me changar e chitiningin Sisera nga wean u
 thilin e sagal ko winda;
 me ga'ar, “Mangfan nike pag nap'an ni nge yib
 e *chariot* rok?
 “Mangfan nike sag'al e pi os rok ko sul?
- 29 Ma pi ppin ni yad ba gonop ni yad ma par rok e
 ra fulweged lungun,
 mi i ga'ar u wan',
- 30 “Ka yad be pir'eg e pin'en ni ngan kol ngan f'oth,

nra reb e salthaw ma reb e bpin ara l'agruw,
 ma er i tay e mad nib tolang puluwon ni nge
 fanay Sisera,
 nge yungi mad ni ka nip' ni bfel' ya'an ni ngan
 fanay ni fan nga belel'ugun e en ni le'engin
 e pilung."

³¹ SOMOL, mange yigi yim' urngin e pi to'ogor rom
 ni aram rogon,
 machane pi'in gab t'uf rorad e nge gal
 rama'erad ni bod e yal' ni be yib ngalang!

Ma aram me yib e gapas nga daken e nam ni
 aningeg i ragag e duw.

6

Gideon

¹ Me denen e girdi' nu Israel nib togopluw ngak
 SOMOL, me pag e girdi' nu Midian nge mang yad
 e ur gagiyeg niked piyu Israel ni medlip e duw.

² Ya par e girdi' nu Midian ni yad bgel ngak piyu
 Israel, mi i par piyu Israel ni yad be mith rorad u
 lan e yiy i yan nge yungi n'en ndab ni piri'egrad
 riy u fithik' e burey.

³ Yug nap'an nra yung piyu Israel e woldug
 rorad, me yib e pi Midian nge pi Amalek nge pi
 ganong ni yad ma par u daken e ted ngar chamgad
 ngak piyu Israel.

⁴ Miyad par u daken e re gi but' nem ngar
 gathathoyed e woldug riy nge yan i mada' ngalan
 e yimuch u Gaza. Yad ma fek gubin e saf, garbaw,
 nge dongki, ngar paged yu Israel ni dariy ban'en u
 pa'rad.

⁵ Yad ma yib ni kar feked yuran' i gamanman rorad nge pi *tent*, ma yad pire' ni bod feni yo'or e asmen'ing. Yad nge pi kamel rorad e kayigi pag fini yo'or ndabiyag i the'eg. Nap'an ni yad ra yib nga daken fare gi but' ma dakriy ban'en nra fel' riy,

⁶ piyu Israel e kem'ay gelingrad u pulwonrad.

⁷ Ma aram me yornag yu Israel ngak SOMOL ni nge ayuwegrad rok yu Midian,

⁸ me pi' SOMOL ba profet ngorad, ni ir e fek e thin rok SOMOL i yib ngorad, ni ir fare Got nu Israel ni be ga'ar, "Um pired u Egypt ni gimed e sib rok piyu Egypt mu gu chuwegmed u rom.

⁹ Gu lagmed u pa' yu Egypt nge pi'in ur chamgad ngomed u roy. U gu tulufgrad ngar chuwgad ma gimed be yan nga m'on, mu gu pi' taferad ngomed.

¹⁰ Mu gog ngomed ni gag fa'anem i SOMOL ni Got romed, ma dab mu tedfan e pi got rok e pi Amor, ni nam rorad e gimed be par riy e chiney. Machane gimed e da mu motoyilgad ko tin gog ngomed."

¹¹ Ma aram me yib e engel rok SOMOL ko fare binaw nu Ofrah nge yib i par nga but' u tanggin fare ke gek'iy ni *oak* ni fi'in Joash, ni be' ko fare ke girdi' rok Abiezer. Be' nib mo'on ni fak ni Gideon fithingan e ke mith ni be gunugunuy e *wheat* u lan ban'en nma uduy e *grape*, be mith rok piyu Midian.

¹² Me m'ug fare engel rok SOMOL ngak me ga'ar ngak, "I gur reb e pumo'on ndariy e marus rom, ma SOMOL e bay rom!"

¹³ Me ga'ar Gideon ngak, "Siro', rayag ni gu fith ngom e re bugithin ni ba'aray? Fa'anra bay SO-

MOL romad me ere mangfan urngin e pi gafgow ney nike yib ngomad? Mang e ke rin' urngin fa pin'en ni bfel' nma weliy pi chitamangimad murung'agen ngomad ni i rin' SOMOL, ni murung'agen rogon ni fekrad nga wuru' yu Egypt? I SOMOL e ke pagmad. Ke n'agmad nga pa' piyu Midian."

¹⁴ Me yog SOMOL ngak e n'en nge rin', ni ga'ar, "Mman ngari mus rogom riy ngam laeg yu Israel u pa' yu Midian. I gag e kug l'oegem."

¹⁵ Me fulweg ni ga'ar, "SOMOL, uw rogon ni nggu ayuweg piyu Israel? Ya fare ke girdi' rog e ir e th'abi me'waer u fithik' girdi'en e ganong rok Manasseh, mi gag e th'abi sobut' u fithik' e girdi' ko biroge tabinaw."

¹⁶ Me filuweg SOMOL, "Rayag rom ya gu ra ayuwegnem. Bay mu pirdi'iy yu Midian nrib mom ni gowa ta'abe' e kamcham ngak!"

¹⁷ Me ga'ar Gideon, "Fa'anra gub fel' u wun'um, me ere mu dag e mich riy ngog nri gur SOMOL.

¹⁸ Wenig ngom, dab mman nge mada' ko ngiyal' ni kugfek ba ggan nggu pi' ngom ni maligach."

Me ga'ar, "Bay gu son nigem ngam sul."

¹⁹ Me yan Gideon ngalan e naun rok nge lith ba kaming ni kab bitir, me ngongliy gonap'an reb e dabiy e flowa ndariy e is riy. Me tay e ufin riy ngalan ba dug me tay l'ogowen ngalan ba th'ib, me fek i yib ngak fare engel rok SOMOL ni bay u tan fare ke gek'iy ni *oak*, me pi' ngak.

²⁰ Me ga'ar fare engel ngak, "Mu tay e pi ufin nir nge flowa nga daken e re war ni ba'aray, ma ga pu'og l'ogowen e pi ufin nir nga daken." Me rin' Gideon ni aram rogon.

²¹ Me ganam fare engel rok SOMOL nge math-nag taban e sog rok ni bay u pa' ko fapi ufin nge fapi flowa. Me yib e nifiy u fithik' fare war ngalang nge urfiy fapi ufin nge fapi flowa. Ma aram me m'ay fare engel ngabang.

²² Me nang Gideon ni engel rok SOMOL e ke guy, me yog u fithik' e marus ni ga'ar, "SOMOL ni Th'abi Tolang! Kug guy fare engel rom nga owcheg!"

²³ Machane me ga'ar SOMOL ngak, "Nge par e gapas rom; dab mu rus, ya dab mum'."

²⁴ Me toy Gideon ba altar u rom ni fan ngak SOMOL, me tunguy fithingan e re altar nem ni ga'ar, "I SOMOL e ir e Gapas." (Kabay e re altar nem u Ofra, nib mil suwon ngak fare ke girdi' rok Abiezer.)

²⁵ Re nep' i n'em e ga'ar SOMOL ngak, "Mu fek fare garbaw ni pumo'on ni fak e chitamam, nge ku reb e garbaw ni pumo'on ni medlip e duw yangren, ma ga buthug fare altar rok e chitamam ni toy ni fan ngak Baal, ma ga th'ab nga but' fare pow rok Asherah ni bay u charen.

²⁶ Ma ga toy ba altar ni bfel' rogon i ubung u daken e chi burey ney ni fan ngak SOMOL ni Got rom. Ma ga fek e bin migid e garbaw ni pumo'on ngam urfiy ni polo' ni maligach, ma ga fanay ni l'ud fare pow rok Asherah ni mu th'ab nga but'."

²⁷ Me fek Gideon ragag e tapigpig rok nge rin' e tin keyog SOMOL ngak. Me rin' ni nep', ya be tamdag ngak girdi'en e tabinaw rok nge girdi' nu lan binaw.

²⁸ Ma fa'ani od e girdi' nu lan binaw ni kadbul, miyad pir'eg fare altar rok Baal nge fare pow rok Asherah ni kan th'ab nga but', ma bay fa bin migid

e garbaw ni pumo'on ni ka ni urfiy u daken fare altar ni kan toy u rom.

²⁹ Miyad fithrad ni yad be ga'ar, "Mini' e ke yodroy? Miyad fith murung'agen i yan miyad pir'eg ni Gideon nib mo'on ni fak Joash e ke yodrom.

³⁰ Ma aram miyad ga'ar ngak Joash, "Mu fek fare pumo'on ni fakam i yib ngaray nggu li'ed ngem'! Ya ke buthug fare altar rok Baal ma ke th'ab fare pow rok Asherah ni bay u charen."

³¹ Machane me ga'ar Joash ngak urngin e pi'in karbad ngak, "Mogned, ke yo'or lungmed ni bochan Baal? Gimmed be yoror rok? En ku ra yog ban'en u murung'agen e yira thang e fan rok ndawori gabul ni kadbul. Fa'anra Baal e ba got, min pag nge ayuweg ir. Ir e altar rok e kan buthug."

³² Ma aram e ngiyal'nem i yan nga m'on e ni piliyeg fithingan Gideon nge par ni Jerubbaal* ni bochan e ga'ar Joash, "Mpaged Baal nge mang ir e ayuweg ir; ya ir e altar rok e kan buthug."

³³ Ma aram me mu'ulung urngin yu Midian, nge yu Amalek, nge fa yu ulung i girdi' ni yad ma par u daken e ted, miyad th'ab e lul' ni Jordan nga baraba' ngarbad ra pired ngalan e loway u Jezreel.

³⁴ Me yib i ying fare gelngin SOMOL ngak Gideon nge gagiyegnag, nge thoy ba yabul ni be pining e pumo'on ko fare ke girdi' rok Abiezer ni ngar leked.

³⁵ Miki l'oeg e pi tamal'og ngranod u l'agruw raba' fare ganong rok Manasseh ni yibe piningrad

---

* **6:32 JERUBBAAL:** Re ngachal ney ni Hebrew e fan e "Ngan pag Baal nge ayuweg ir."

ni ngar leked. Il'oeg e pi tamal'og ko pi ganong rok Asher, Zebulun, nge Naftali, ma go' rabad ni ngar uned ngak.

³⁶ Me ga'ar Gideon ngak Got, "Kamog ni kam leamnag ni gag e ngam pi'eg nggu ayuweg yu Israel.

³⁷ Bay gu tay boch bunu'en e saf nga daken e but' ko gin gamad ma gunugunuy e *wheat* riy. Ma fa'anra yan i kadbul ni kemus nu daken e pi bunu'en e saf nem e bay e wa'angachal riy ma daken e but' u to'oben e ba mlik', ma aram e kug nang ni gag e ngam pi'eg nggu ayuweg piyu Israel."

³⁸ Ma aram e n'en ni rin'. Fa'an ni od Gideon nri kakadbul me uduy fapi bunu'en e saf, me yib e ran riy nge sugnag baraba' i dabi.

³⁹ Me ga'ar Gideon ngak Got, "Dab mu puwan' ngog; mu runguyeg ya ngku gog ta'ab ban'en. Wenig ngom, mu runguyeg ngku gu ngongliy reb e sikeng ko pi bunu'en e saf ney. Mu gagiyegnag nge par e pi bunu'en e saf ney nib mlik', ma ga gagiyegnag nge par ni kemus ni daken e but' e bay e wa'angachal riy."

⁴⁰ Re nep' i n'em e rin' Got ni aram rogon. Me kadbul riy ma ke mlik fapi bunu'en e saf, ma daken e but' e ke garda' ko wa'angachal.

7

Gideon ni gel ngak piyu Midian ko mael

¹ Me od Jerubbaal (ni aram Gideon) nri kakadbul nge urngin e pumo'on ni kar uned ngak ngranod ra pired nga charen fare Alublub nu Harod.

Ma ke par piyu Midian ngalan e loway ko lel'och rorad, u charen e burey ni Moreh.

² Me ga'ar SOMOL ngak Gideon. "Kayigi pire' e pumo'on nike un ngom ndabiyag ni gu pagrad ngar gelgad ngak piyu Midian. Ya richey miyad leamnag ni kar gelgad u gelngirad, ma dab ra leam niked ni gag e kug ayuwegrad.

³ Nge lungum ngak e girdi', 'En be rus e nge chuw ko burey ni Gilead nge sul nga tafen, ma gadad e bay dapired u roy ko Burey nu Gilead.' Ma aram e rliw' nge l'agruw bbiyu' i yad e sul, me par ragag bbiyu'.

⁴ Me ga'ar SOMOL ngak Gideon, "Ka bo'or e girdi'. Mu fekrad nga pe'ning ko ran, ma bay gu ayuwegnem nggu ruw ulung nagrad u rom. Fa'anra gog ni nge un be' ngom mra un. Ma fa'anra gog ni dabi un be' ngom ma dabi un."

⁵ Me fek Gideon fapi pumo'on i yib nga pe'ning ko ran, me ga'ar SOMOL ngak, "Mu ki'eg e gubin e pi'in yad be unum e ran nga bolowtharad ni bod e pilis, rok gubin e pi'in kar garbuggad nga but' ni ngar unumed e ran."

⁶ Ma 300 e pumo'on nra l'inged e ran nga pa'rad ngu'ur lil'ed. Ma tin ni magey e rragbug nga but' ngar unumed e ran.

⁷ Me ga'ar SOMOL ngak Gideon, "Ngam fek fa 300 i pumo'on ni kar lil'ed e ran, ya bay gu ayuwegmed ngam gelgad ngak piyu Midian. Mog ngak e tin kabay e girdi' ngar sulod nga taferad."

⁸ Me l'oeg urngin piyu Israel ngar sulod nga tabinaw rorad, ma kemus ni fa 300 nem e par, me par fapi chugum rorad ni urngin, nge fapi yabul.

Ma ke par piyu Midian ngalan e loway nga p'ening rorad.

⁹ Me ga'ar SOMOL ngak Gideon e re nep' i n'em, "Mu od ngam og ngak piyu Midian ko gin yad bay riy; ya bay gu ayuwegnem ngam gel.

¹⁰ Ma fa'anra ga be rus ni ngam og ngorad, me ere mman nga pe'ning ni gimew Purah ni tapigpig rom.

¹¹ Ngam rung'ag e n'en yad be yog, ma aram e dab kumrus ni ngam og ngorad." Mranow e tapigpig rok i Purah nga pe'ning nga marichlen e gin ke par piyu Midian riy.

¹² Piyu Midian, nge piyu Amalek, nge bogi pumo'on ni yad ma par u daken e ted e karweargad u lan e re loway nem ni bod e asmen'ing ni pire' ni pire', ma bay e kamel rorad ni pire' ni bod feni yo'or e yan' u dap'el'ay.

¹³ Fa'ani taw Gideon ko gin yad bay riy, me rung'ag laman be' nib mo'on ni be weliy ngak ba fager rok murung'agen e lik'ay nike tay, ni be ga'ar, "Kug lik'aynag ba flowa ni ba ga' nni ngongliy ko *barley* e ke lobeb i yib ngalan e gin'ey ni gadad be par riy, me yib i aw nga ba *tent*. Me paraw fare *tent* nga but' me yan i par nike filath u daken e but'."

¹⁴ Me fulweg fare fager rok ni ga'ar, "Ireyer e saydon rok Gideon, ni be' nu Israel, ni fak Joash! Kemus fan! I Got e ke gagiyegnag ni nge gel ngodad piyu Midian nge salthaw rodad ni urngin!"

¹⁵ Fa'ani rung'ag Gideon e re lik'ay nem nge fan, me ragbug nga but' nge liyor ngak SOMOL. Me sul ko gin be par e salthaw nu Israel riy me ga'ar ngorad, "Mu odgad! I SOMOL e ke gagiyegnag ni

ngam gelgad ngak e salthaw nu Midian!”

¹⁶ Me f'oth fa 300 i salthaw nge dalip ulung, me bagayad me pi' reb e yabul ngak, nge ba rume' ni bay e nifiy ni be daramram u langgin.

¹⁷ Me ga'ar ngorad, “Ngu'um yaliyedgag ngam rin'ed e n'en ni bay gu rin' ko ngiyal' ni bay gu taw nga marichlen e gin yad be par riy.

¹⁸ Ma nap'an ni gamad ra thoy e ba' rog e girdi' e yabul romad, mi gimed thoy e tiromed e yabul ni kamon'ed nga longob e gin ni kar pired riy, mi gimed tolul ni nge lungumed, ‘Fan ngak SOMOL nge Gideon!’

¹⁹ Me yib Gideon nge fa 100 nem e pumo'on nike un ngak nga marichlen e gin ni yad bay riy, nike chugur ni nge lukngun e nep' ko ngiyal' nike thil e matanag. Miyad thoy fapi yabul ni bay rorad miyad bilig fapi rume' ni yad be fek.

²⁰ Me thoy fa gal nem e ulung e yabul rorad miyad bilig fapi rume'. Miyad fek e mol' nga ba' ni gilay' i pa'rad, ma bay e yabul u ba' ni mat'aw, miyad tolul ni lungurad, “Ba saydon ni fen SOMOL nge Gideon!”

²¹ Ma yugu ra be' me sak'iy u tagil' ni kar longob-iyed e re gin'em; me mil e salthaw rok piyu Midian ni gubin ni yad be tolul.

²² Ngiyal'nem ni be thoy fapi pumo'on rok Gideon e yabul rorad, me gagiyeagnag SOMOL fapi to'ogor ngu'ur chamgad ngorad ko saydon. Miyad mil i yan nga Zerethan ngar mada'gad nga Beth Shittah, nge mada' ko fachi binaw nu Abel Meholah u charen yu Tabbath.

²³ Min ulunguy e pumo'on ko ganong rok Naf-

tali, nge Asher, nge urngin e girdi' ko ganong rok Manasseh ngar lol'uged piyu Midian.

²⁴ Me l'oeg girdi'en e pi mol'og ngranod u ga'ngin yang yu Efraim ni go' burey ni nge lungurad ngak e girdi' riy, "Mired nga pe'ning ngam chamgad ngak piyu Midian. Ngam matanagiyed e lul' ni Jordan nge yu pa' i lul' nge yan i mada' nga Bethbarah, ngam guyed rogon ndabi th'ab piyu Midian nga baraba'." Min ulunguy e pumo'on nu Efraim ngar matanagiyed e lul' ni Jordan nge yu pa' i lul' nge yan i mada' nga Bethbarah.

²⁵ Miyad kol fa gal ga' rok piyu Midian, ni aram Oreb nge Zeeb, miyad li' Oreb ko fare war nu Oreb, mi Zeeb e ra li'ed ko fare n'en ni yima uduy e *grapes* riy u Zeeb. Miyad ul ul ngay ngar tulufed piyu Midian, miyad fek lolugen Oreb nge Zeeb i yib ngak Gideon, ni bay u ba' ni ngek e Jordan e ngiyal'nem.

8

Piyu Midian nni gel ngorad ko mael

¹ Me ga'ar e pumo'on nu Efraim ngak Gideon, "Mang ni mman ni ngam cham ngak piyu Midian ma da mpiningmad? Mang ni kamyodor nagmad?" Ba gel e gun'gun' nra ted ni bochan e ren'em.

² Machane me ga'ar ngorad, "N'en ni kug rin' e dabi ta'reb rogon ko tin kam ngongliyed. Chu'uw ni kam ngongliyed e girdi' nu Efraim e ka ba ga' fan nga urngin e tin ke ngongliy e karog e girdi' ni polo'.

³ U daken gelngin Got ma kam li'ed fa gal ga' nu Midian karm'ow, i Oreb nge Zeeb. Mang e kug rin'

nra pulweg e biney?” Fa’ani yog e re bugithin ney, me m’ay e damumuw rorad.

⁴ Me yib Gideon nge fa 300 i pumo’on ni salthaw rok ko lul’ ni Jordan ngar th’abed nga baraba’. Ma ke aw porowrad, machane kayad be lol’oeg e to’ogor rorad.

⁵ Me wenig ngak e pumo’on ko binaw nu Sukkoth ni ga’ar, “Wenig ngomed, mu pi’ed boch e flowa ngak e salthaw rog. Ya ke aw porowrad, ma gu be lol’oeg Zebah nge Zalmunna, ni yow e pilung rok piyu Midian.”

⁶ Me ga’ar e pi’in yad ma yog e thin u Sukkoth, “Mang ni nggu pi’ed e ggan ngak e salthaw rom, ya dawor mu kol Zebah nge Zalmunna.”

⁷ Ma aram me ga’ar Gideon, “Kefel! Nap’an nra pi’ SOMOL Zebah nge Zalmunna nga pa’ag, mu gu pirdi’iymed ko rachangal nge pan ni bay rachangalen ni bay u daken e ted!”

⁸ Me yan Gideon nga Penuel, miki wenig ngak e girdi’ u rom ni nga ni pi’ e ggan ngak e salthaw rok, machane miki fulweg e pumo’on nu Penuel ngak ni bod e n’en ni yog e pumo’on nu Sukkoth.

⁹ Me ga’ar ngorad, “Bay gu sul ndabi buch ban’en rog, ma nap’an gu ra sul, ma aram e bay gu buthug e re wulyang ni tafen e damit ney!”

¹⁰ Ma ke par Zebah nge Zalmunna u Karkor ni yad e salthaw rorow, ni ga’ngin fa raba’ i salthaw ko pi ganong u daken e ted, ni gonap’an 15,000 e kabay; ma 120,000 e kan li’rad.

¹¹ Me yan Gideon u daken e kanawo’ ni yan u marichlen e ted, ko ngek u Nobah ngu Jogbehah, nge cham ngak fa ba’nem e salthaw nra gin gad

ma ke og ngorad.

¹² Zebah nge Zalmunna, ni fa gal pilung rok piyu Midian e ra milgow, me lol'ogrow nge kolrow. Me rus e salthaw rorow ni gubin.

¹³ Nap'an ni sul Gideon ko mael me yib ko fare kanawo' u thilin e but' u Heres.

¹⁴ Me kol be' nib pagel nu Sukkoth nge fith. Me yoloy fare pagel nga but' fithingan medlip i ragag nge medlip e pumo'on ni yad ma yog e thin u Sukkoth.

¹⁵ Me yan Gideon ngak e pumo'on nu Sukkoth, me ga'ar, "Ki gimed manang faram ni mu siyeged ni ngam ayuweged gag? I lungumed e dabiyag ni ngam pi'ed e flowa nge kay e salthaw rog nike aw porowrad ni bochan e dawor gu kol Zebah nge Zalmunna. Ere yow ba'aray!"

¹⁶ Ma bay e rachangal nge pan ni bay rchangalen nike fek u daken e ted, me fek nge gafgownag e pi'in yad be yog e thin u Sukkoth.

¹⁷ Me buthug fare wulyang ni tafen e damit u Penuel me thang e fan rok e pumo'on ko re binaw nem.

¹⁸ Me fith ngak Zebah nge Zalmunna ni ga'ar, "Uw rogon ya'an fapi pumo'on ni kam li'ew u Tabor karm'ad?" Miyow fulweg ni lungurow, "Yad bod ya'am. Yad gubin ni yad bod ya'an pifak e pilung."

¹⁹ Me ga'ar Gideon, "Yad pi walageg ni pumo'on, nri pifak e chitinag. Kari gu micheg, ni fa'an mang e da mu li'ewrad, ma dab gu li'mew."

²⁰ Me ga'ar ngak Jether, ni ir e bin th'abi ilal u fak ni pumo'on, "Mu sak'iy ngam li'row ngar m'ow."

Machane de girengiy fare pagel e saydon rok. Ya ke rus ni bochan e kab bitir.

²¹ Me ga'ar Zebah nge Zalmunna ngak Gideon, "Moy, i gur e ngam li'mow. Pumo'on e nge ngongliy e maruwel ko pumo'on." Ma aram me li' Gideon Zebah nge Zalmunna, me fek e nunuw ni bay u belel'ugun e kamel rorow.

²² Me ga'ar e pumo'on nu Israel ngak Gideon, "Gur e ngu'um gagiyeg nagmad, i gur nge pi'in owchem u tomrem. Ya kam chuwegmad u tan pa' piyu Midian."

²³ Me fulweg Gideon ni ga'ar, "Dab gu par ni ngu'ug gagiyeg nagmed, ma ku aritay fakag ni pumo'on. I SOMOL e bayi mang ir e i gagiyeg nagmed."

²⁴ Machane me ul ul ngay nge ga'ar, "Ngggu fith bbugithin ngomed, gimed gubin ni ngam pi'ed ngog e pi talbuch ni mu feked." (Ya piyu Midian e yad bod e tin ba'aram e girdi' ni yad ma par u daken e ted ni yad ma talbuch ko gol.)

²⁵ Miyad fulweg ni lungurad, "Bay gu pi'ed ngom ni bfel' lanin'mad ngay." Miyad filath bangi mad nga but', ma urngin e pumo'on nra be' me tay nga daken fa gi mad e pi talbuch ni fek.

²⁶ Ma fapi talbuch ni gol ni yog Gideon ni ngan pi' ngak e yan tomalngin nge pag aningeg i ragag e pawn; nde un e pi nunuw ngay nge yu kiy i churwo', nge mad nib ra'en *purple* nma yin' e pi pilung nu Midian, nge yungi mad ni yad ma bachiy nga belel'ugun e kamel rorad.

²⁷ Me ngongliy Gideon ba liyos ko fapi gol nge tay ngalan e binaw rok u Ofra. Me pag piyu Israel Got ngranod ngaram ni ngar ted fan miyad meybil

ko fare liyos. Ireram e wup nga puluwon Gideon nge girdi' nu tabinaw rok.

²⁸ Ma ke gel piyu Israel ngak piyu Midian ko mael, me par piyu Israel ndakurir rusgad ngak piyu Midian. Me par e re nam nem nike aw e gapas riy ni aningeg i ragag e duw, nge mada' ko ngiyal' nike yim' Gideon.

Yam' ni tay Gideon

²⁹ Me sul Gideon nge yan i par ko naun rok.

³⁰ Ma medlip i ragag e pumo'on ni fak, ya pire' le'engin.

³¹ Ma kubay reb e bpin rok u Shekem; me gargeleg reb e pumo'on, me tunguy Abimelek ngak.

³² Me yim' Gideon ni fak Joash ni kari pilibthir, min chibgiliy ngalan e low ko chitamngin i Joash, ni bay u Ofra, ni fachi binaw ko fare ke girdi' rok Abiezer.

³³ Ma nap'an ni yim' Gideon, ma daki yul'yul' piyu Israel ngak Got bayay. Miyad cheal ngar ted fan fapi liyos ni ya'an Baal. Miyad tay fa binem e Baal-ko-fare-M'ag ni nge mang got rorad.

³⁴ Ma dakur pigpiggad ngak SOMOL, ni ir e Got rorad, ni ir e ayuwegrad u pa' urngin e pi to'ogor rorad ni bay u to'obrad i yan.

³⁵ Dar pininged e magaer ko tabnaw rok Gideon ko urngin e pin'en ni bfel' nike rin' ni fan ngak yu Israel.

9

Abimelek

¹ Me yan Abimelek ni be' nib mo'on ni fak Gideon nga bochi binaw nga Shekem ko gin be

par urngin e girdi' rok e chitiningin riy. Me yog ngorad

² ni ngar fithed e pumo'on nu Shekem ni nge lungurad, "Bin bu uw e gimed ba'adag? Gimed ba'adag ni nge par fa medlip i ragag e pumo'on ni pifak Gideon ni yad e ngu'ur gagiyeg niked gimed, fa ta'abe' e nge gagiyeg nagmed? Dab mu paged talin ni gag e gadad ta'ab ufin ma gadad ta'ab racha'."

³ Pi girdi'en e chitiningin e ranod ra weliyed e re bugithin rok ney ngak e pumo'on nu Shekem. Miyad leamnag ni ngar folgad rok Abimelek, ni bochan e ir be' ni girdi' rorad.

⁴ Miyad pi' medlip i ragag yang e silber ngak ni salpiy ko tempel rok Baal-ko-M'ag, ni fare Baal-ko-M'ag; me fek fare salpiy nge pi' puluwon boch e girdi' nib m'ay farad ma yad ba kireb ni ngar uned ngak.

⁵ Me yan nga tabinaw rok e chitamngin u Ofra, me li' fa medlip i ragag i pumo'on ni walagen ni pifak Gideon u daken ta'ab malang. Machane Jotham, ni bin th'abi bitir ko fapi pumo'on ni fak Gideon, e mith ma de yag nhang e fan rok.

⁶ Me mu'ulung urngin e pumo'on nu Shekem ngu Bethmillo ngranod ko fare ke gek'iy oak nib tabgul u Shekem, ni aram fa gin nra pilung niked Abimelek riy.

⁷ Fa'ani rung'ag Jotham murung'agen, me yan i sak'iy nga p'ebugul e burey ni Gerizim, me tolul ngorad ni ga'ar, "Gimed e pumo'on nu Shekem, mu telmed ngog, me motoyil Got ngomed!

⁸ Bay ba ngiyal' ni yan e pi gek'iy ni ngar dugliyed be' ni nge mang pilung rorad. Me lungu-

rad ngak ba ke gek'iy ni *olive*, 'I gur e ngam mang pilung romad.'

⁹ Me ga'ar fare ke gek'iy ni *olive*, 'Ra dor ma gapgep nma yib rog ni yima maruwel ngay ngu'un tay fan e pi got ngay nge girdi' e ra tal ni fa'anra gag e ngu'ug gagiyeg nagmed.'

¹⁰ Me ga'ar e gek'iy ngak ba ke gek'iy ni *fig*, 'Moy ngam mang pilung romad.'

¹¹ Machane me fulweg fare ke gek'iy ni *fig* ni ga'ar, 'Ra dor me ere nggu tal ndabki yib wom'engig ni bfel' lamen ni fa'anra gag e ngu'ug gagiyeg nagmed.'

¹² Me ga'ar fapi gek'iy ngak fare ke *grape*, 'Moy ngam mang pilung romad.'

¹³ Machane me fulweg fare ke *grape* ni ga'ar, 'Ra dor me ere nggu tal ndab kug ngongliy e wayin rog ni ir e ma felfelan'nag e pi got nge girdi' ni fa'anra gag e ngu'ug gagiyeg nagmed.'

¹⁴ Me ga'ar urngin e gek'iy ngak bochi ke gek'iy ni bay rachangalen, 'Moy ngam mang pilung romad.'

¹⁵ Me fulweg fa chi ke gek'iy ni bay rachangalen ni ga'ar, 'Fa'anra ri gimed ba'adag ni ngam ted gag ni pilung romed, me ere mbad ngam pired nga tan yuwag nggu mang tagalul' ngomed. Ma ra dangay, ma ra yib e nifiy u papa'ngig ni makankan nge urfiy fa yu ke *cedar* ni bay u Lebanon.'

¹⁶ Me ul ul Jotham ngay ni ga'ar, "Mogned, mu pilung niked Abimelek u fithik' e riyul' nge yul'yul'? Mu ngongliyed e ngongol ni bfel' ngak Gideon nge girdi'en e tabinaw rok mi gimed rin' ngak e ngongol ni bay rogon ni ngam rin'ed ngak ni bochan e tin i rin'?"

17 Dab mu paged talin ni yan e chitamag ko mael ni bochmed. I pag fan e pogofan rok ni bochan e nge chuwegmed u tan pa' yu Midian.

18 Machane ke taw ko bin daba' e rran ma kam chelgad kam togoplugad ngak girdi'en e tabinaw rok e chitamag. Kam li'ed fapi pumo'on ni pifak – ni yad medlip i ragag ni kam li'ed yad u daken ta'ab malang, ma kam feked Abimelek, ni fakrow be' ni bpin ni tapigpig rok kam ted ni ir e pilung nu Shekem, ni bochan e be' ni girdi' romed.

19 Fa'anra n'en ni kam rin'ed e daba' ngak Gideon nge girdi' nu tabinaw rok e kam rin'ed u fithik' e riyul' nge yul'yul', me ere nge fel' Abimelek u wun'med, mi gimed fel' u wan'.

20 Ma ra dangay, ma nge yib e nify rok Abimelek nge urfiy e pumo'on nu Shekem ngu Bethmillo. Ma nge yib e nify rok e pumo'on nu Shekem ngu Bethmillo nge urfiy Abimelek.”

21 Me mil Jotham. Me yan i par nga Beer, ya ke rus ngak Abimelek ni walagen.

22 Mi i gagiyeagnag Abimelek piyu Israel ni dalip e duw.

23 Me l'oeg Got ba to'ogor nga thilin Abimelek nge pi pumo'on nu Shekem ngu'ur togopaluwgad ngorad.

24 I buch e ren'ey ni bochan Abimelek nge pi pumo'on nu Shekem e ngan gechig nagraad, ya yad e rted yad ngay ni ngan li' fa medlip i ragag i pagel ni pifak Gideon.

25 Pi pumo'on nu Shekem e ra ted bochiyad nga p'ebgul e pi burey ni ngar oggad ku Abimelek, ma ku yad be og ko pi'in yad be yan u rom ngu'ur feked e tirorad u yargal. Minog e pin'ey ku

Abimelek.

²⁶ Meyib Gaal ni fak Ebed nga Shekem ni yad pi walagen ni pumo'on, me pagan' e pumo'on nu Shekem ngak.

²⁷ Mranod nga ted ngar kunuyed e *grape*, ngar ngongliyed e wayin riy, miyad tay ba madnom. Ranod ngalan e tempel ko got rorad, ngu'ur abichgad ma yad be garbod ma yad be makak'arnag Abimelek.

²⁸ Me ga'ar Gaal, "Gadad bmit i mang pumo'on u roy u Shekem? Mangfan ni gadad be pigpig ku Abimelek? Susuna ir mini? Fak Gideon! Ir e ma yog e n'en ni nge rin' Zebul, me'ere gadad e mang ni ngad pigpiggad ngak? Mu yul'yul'gad ku Hamor, ni ir e sunmeg e biromed e genong.

²⁹ Gu be athpeg ni yug gog e thin ko pi girdi' ney! Gu ra chuweg Abimelek! Gu ra ga'ar ngak, 'Mu fal'eg rogon e salthaw rom ma gab nga wuru' e binaw ngad chamgow!' "

³⁰ Zebul ni ir e ma yog e thin kore binaw nem, e damumuw ni fa'ani rungu'ag re bugithin nem nike yog Gaal.

³¹ I l'oeg e thin nge yan ku Abimelek ni bay u Arumah ni be ga'ar, "Gaal ni fak Ebed nge pi walagen e karbad nga Shekem, ma dab ra paged gur ngalan binaw.

³² Ere gimed e tirom e girdi' e ngam marod nnep' ngam mithgad u daken e falang.

³³ Mu od nri kadbul gabul ngam og ko re binaw ney. Ma bayib Gaal nge pi girdi'en nga wuru' e binaw, ma ga li'rad nib musmus gelngim!"

³⁴ Ma' aram me yan Abimelek nge salthaw rok nnep' ngar mithgad u wuru' yu Shekem ni yad

aningege ulung.

³⁵ Fa'ani guy Abimelek nge salthaw rok Gaal nike yib i sak'iy nga langan e garog ko binaw, miyad sak'iy ko gin yad be mith riy ngarbad.

³⁶ Me guyrad Gaal, me ga'ar ku Zebul, "Mu sap! Ba'aram e pumo'on ni yad be log nga but' u dow e burey!"

Me ga'ar Zebul, "Gathi girdi' e ren'em. Pin'em e fon ban'en u dow e burey."

³⁷ Miki ga'ar Gaal bayay, "Mu sap! Ba'aram bogni' ni yad be log nga pe'ning, ma ku ba'aram ba ulung ni yad be yib u kanawo' ni kar chuwigad ko fare ke gak'iy ni *oak* ko pi'in yad ma pig ngu'ur yi'iygad!"

³⁸ Ma aram me ga'ar Zebul ngak, "Mang faram e u mog? Um fith faram fan ni gadad be pigpig ku Abimelek. Irera' fa picha' ni um makak'ar nagra. Ere mman e chiney ngam chamgad."

³⁹ Me girengiy Gaal e pumo'on nu Shekem ngranod ra chamgad Abimelek.

⁴⁰ Me lol'oeg Abimelek Gaal, me mil Gaal. Ba yo'or e girdi' ni maad'ad nge mada' nga langan e garog.

⁴¹ Me par Abimelek u Arumah, me tuluf Zebul i Gaal nge pi walagen nga wuru' yu Shekem ni dakiyag ni ngar pired u rom.

⁴² Me reb e rran riy me nang Abimelek ni nge yan e girdi' nu Shekem nga milay'.

⁴³ Me dalip ulungnag e salthaw rok ngar mithgad u milay' ni yad be son. Ma fa'an ni guy e girdi' nike yib nga wuru' fare binaw, me yib nga wuru e gin be pach riy ni nge li'rad.

⁴⁴ Ma nap'an ni be yan Abimelek nge tirok'e girdi' nga langan e garog ko binaw, me og fa gal nem e ulung rok ko girdi' u milay' ngar li'ed yad ngarm'ad.

⁴⁵ Ni cham nn'umngin e rran. Me kol Abimelek fare binaw, me li' e girdi' riy ngarm'ad, me buthug fare binaw nga but' nge wereng e sol nga daken.

⁴⁶ Ma fa'ani rungu'ag e pi tayugang' ni yad bay u lan e gin ka ni yororiy ni fan ko mael u Shekem, miyad mil nga tempel rok Baal-ko-M'ag.

⁴⁷ Minog ku Abimelek ni kar mu'ulunggad ngaram,

⁴⁸ me yan nga burey nu Zalmon ni yad pi girdi'en, me fek ba tow nge th'ab bpa' i gek'iy nge tay nga daken pon. Me yog ko girdi' rok ni ngar gurgad ngar rin'ed ni bod nike rin'.

⁴⁹ Ere yad gubin nra th'abed yupa' i gek'iy, miyad lek Abimelek, ngar ufungiyed fa yupa' i gek'iy nga charen fa gin ka ni yororiy ni fan ko mael miyad yip' e nifiy ngay. Gubin e girdi' u lan e re gin'em ni go' yim', gonpan' 1,000 e ppin nge pumo'on.

⁵⁰ Ma aram me yan Abimelek nga Thebez nge yin' nga longob nge kol fare binaw.

⁵¹ Immoy ba wulyang ni tafen e damit nib gel u rom ni gubin e girdi' ko re binaw nem nra milgad ngay nib mu'un e pi tayugang' rorad ngay. Ra lok nigned yad u langgin miyad mil ko thal ni lang nga daken e chig.

⁵² Nap'an ni yib Abimelek ni cham ko fare wulyang, me for ngalang ko mab ni nge urfiy fare wulyang.

⁵³ Me yin' be' ni bpin ba malang ni yima blig e

flowa ngay nga daken lolugen Abimelek nge bilig lolugen.

⁵⁴ Ma aram me gur nge pining be' nib pagel ni ir e ma fek talin e cham rok nge ga'ar ngak, "Mu girengiy e saydon rom ngam li'eg nggum'. Ya dabnog ni be' ni bpin e ke li'eg." Ma aram me kuruf fare pagel e saydon ngak nge for u barba' rok nge yim'.

⁵⁵ Fa'ani guy piyu Israel nike yim' Abimelek, miyad sul nga taferad.

⁵⁶ Aram rogon ni gechignag SOMOL i Abimelek ko kireb ni rin' nib togopaluw ko chitamngin ni fa'an ni li' fa medlip i ragag pi walagen.

⁵⁷ Miki pag Got nge gafgow e pumo'on nu Shekem ni bochan e kireb rorad, ni bod ni yog Jotham, ni fak Gideon ngorad ni fa'ani yibilay e buch wa'athan nga dakenrad.

10

Tola

¹ Nga tomuren e yam' ni tay Abimelek, me Tola ni be' ni fak Puah ma tutuw rok e Dodo, e yib ni nge ayweg piyu Israel. Ir be' ni yib ko fare ganong rok Issakar ni i par u Shamir ko gin go' burey u Efraim.

² I gagiyeagnag yu Israel u lan rliw' nge dalip e duw. Ma aram me yim', min ke'yag u Shamir.

Jair

³ Nga tomuren Tola me yib Jair nu Gilead. Mi i gafaliy yu Israel ni rliw' nge l'agruw e duw.

⁴ Immoy guyey i pumo'on ni fak ni uranod u daken guyey i dongki. Ma guyey e binaw rorad u

lan fare nam nu Gilead, ni mus ko da'ir ma ki ma yog fithingan ni pi binaw rok Jair.

⁵ Me yim' Jair min k'eyag u Kamon.

Jefthah

⁶ Miki denen piyu Israel bayay nib togopluw ngak SOMOL ngu'ur ted fan fapi kan ni Baal nge pi ya'an Astartes, nge pi got rok yu Syria, Sidon, Moab, Ammon, nge Filistia. Ra n'aged SOMOL miyad pag ni da kur liyorgad ngak.

⁷ Ma aram mri damumuw SOMOL ngak piyu Israel, me pag yu Filistia nge piyu Ammon ngar gelgad ngorad.

⁸ Ragag nge meruk e duw ni ur gafgow niked ma yad be li' piyu Israel ni yad ma par u lan yu Amor nib binaw ni bay ko ngek ko fare Lul' ni Jordan u Gilead.

⁹ Piyu Ammon ma kur th'abed e Jordan nga ba'nem ni ngar changad ko fapi ganong rok Judah, Benjamin, nge Efraim. I par yu Israel nga fithik' e gafgow.

¹⁰ Ma aram me yor piyu Israel ngalang ngak SOMOL ni be lungurad, "Kug denengad nib togopluw ngom, ya kug paged gur ni gur e Got romad, kug tedfan fapi kan ni Baal."

¹¹ Ma ba'aray e fulweg ni pi' SOMOL ngorad: "Kafram miki i gafgow nagmed piyu Egypt, Amor, Ammon, Filistia,

¹² Sidonia, Amalek, nge piyu Maon, mi gimed yor ngog. Are di'in, da gu ayuwegmed u pa'rad?

¹³ Machane miki gimed pageg ngu'um ted fan yug boch e got, ere dab kug ayuwegmed bayay.

¹⁴ Mmarod ngu'um yorgad ngak e pi got ni kam mel'egged. Bayi mang yad e ur ayuweged gimed u nap'an ni keyib e gafow ngomed."

¹⁵ Machane me ga'ar e girdi' nu Israel ngak SOMOL, "Kug denengad. Mu rin' e tin ga ba'adag, machane wenig ngom, mu ayuwegmad e daba'."

¹⁶ Ma aram miyad n'ag fapi got nu boch e nam ni ur ted fan miyad liyor ngak SOMOL; me kirban' ngak yu Israel ni kar awgad nga fithik' e gafgow.

¹⁷ Ma aram me fal'eg e salthaw nu Ammon rogorad ni fan ko mael marbad ra pired ngalan yu Gilead. Me mukun piyu Israel nga ta'bang ngar pired u Mizpah u lan e nam nu Gilead.

¹⁸ Girdi' nge pi tayugang' ko fapi ganong nu Israel e ur fithedyad ni yad be ga'ar, "Mini' e ra girengiy e re mael ney ni ngdarodnag ngak piyu Ammon? Demturug e en nra rin' mra par ni ir e tagagiyeq rok gubin e girdi' nu Gilead."

11

¹ I Jefthah e ba salthaw nib m'uth'an u Gilead, re mo'on ney e fak be' ni bpin ni i pi' ir nchuway'. Ma Gilead e chitamngin Jefthah

² niki immoy boch e pumo'on ni fakrow le'engin, ma nap'an nra ilalgad miyad tuluf Jefthah ni nge chuw u tabnaw. Ra ga'argad ngak, "Dariy e gayog nrayag ngom ko chitamangimad; ya yug reb e bpin e fak gur."

³ Me mil Jefthah rok e pi pumo'on ni walagen nem nge yan i par ngalan fare nam nu Tob. Mu rom e bay ba ulung i pumo'on riy ndariy ban'en ni yad bfel' ngay nra adaged daken ngu'ur uned ngak i yan.

⁴Ma aram me munmun me yan piyu Ammon ni mael ngak yu Israel.

⁵Nap'an ni buch e ren'ey, me yan e pi tayugang' nu Gilead ko fare nam nu Tob ni ngar fulweged facha' i Jefthah.

⁶Me lungurad ngak, "Moy ngam gafaliymad, nge yag ni ngad chamgad ngak piyu Ammon."

⁷Machane me fulweg Jefthah ni ga'ar, "Um fanikayedgag nib gel kam tulfedgag ni nggu chuw u tafen e chitamag. Ere mangfan ni kafniyib e magawon ngomed ma kambad ngog?"

⁸Me lungurad ngak Jefthah, "Kafni gu sulod ngom ni bochan e gamad ba'adag ni ngam un ngomad ngam cham ngak piyu Ammon mag gafaliy e girdi' nu Gilead."

⁹Me ga'ar Jefthah ngorad, "Fa'anra ngam fulwegedgag nga tafnag ni nggu cham ngak piyu Ammon me gel nageg SOMOL, ma bayi mang gag e gog e thin romed."

¹⁰Miyad fulweg ni lungurad, "Bfel' u wan'mad. I SOMOL e ir e mich ko thin rodad."

¹¹Ma aram me un Jefthah ngak fapi tayugang' nu Gilead, me tay fapi girdi' Jefthah ni ir e ngi i yog e thin rorad me ir e ngi i gafaliyrad. I weliy Jefthah e pi thin rok ney u Mizpah u p'eowchen SOMOL.

¹²Ma aram me l'oeg Jefthah e pi tamal'og ngak e pilung nu Ammon ngar ga'argad ngak, "Mang e n'en ni ga be togoplunag ngomad? Mangfan ni kam mael ko nam romad?"

¹³Me fulweg e pilung nu Ammon ngak fapi tamal'og rok Jefthah ni ga'ar, "Nap'an ni yib yu Israel nga wuru' yu Egypt miyad fek e nam rog ni tabab ko Lul' ni Arnon nge mada' ko Lul' ni Jabbok

nge fare Lul' ni Jordan. Ere chiney e thingar mu fulweged ngog u fithik' e gapas.”

¹⁴ Miki l'oeg Jefthah e pi tamal'og ngar sulod ngak fare pilung nu Ammon

¹⁵ ni kar feked e thin rok i yan: “De rriyul' ni fek yu Israel fare nam nu Moab nge fare nam nu Ammon.

¹⁶ Ba'aray e n'en ni buch: nap'an ni chuw yu Israel u Egypt, mranod u daken e ted ni *desert* ngranod ko fare Nguy ni Aqaba marbad riy nga Kadesh.

¹⁷ Miyad pi' e pi tamal'og nge yan ko pilung nu Edom ni nge pi' mat'awrad ni nge yag nranod u daken e nam rok nga barba'. Machane fare pilung nu Edom e de pagrad. Mu ku ra fithed e pilung nu Moab, ma ku de pagrad ngar th'abed e nam rok. Aram me par yu Israel u Kadesh.

¹⁸ Ma aram mranod u rom u daken e ted ngar liyegged fare nam nu Edom nge fare nam nu Moab ngar tawgad nga ba' ni ngek yu Moab, ni bay nga ba' nem fare Lul' ni Arnon. Miyad par u rom, machane dar th'abed e Arnon ni bochan e ireram e mathil nu Moab.

¹⁹ Aram me pi' yu Israel e pi tamal'og nge yan ngak Sihon, ni pilung ko Amor u Heshbon, ni ngar ninged ngak mat'awrad ni ngar th'abed e binaw rok ngranod ko birorad e nam.

²⁰ Machane de pag Sihon yu Israel ni ngar rin'ed ni aram rogon. Me kunuy gubin e pi salthaw rok nga ta'bang, ngar pired u Jahaz, ngar m'aged e mael ngak yu Israel.

²¹ Machane SOMOL ni Got rok yu Israel, e gel nagrad ko mael ngak Sihon nge pi salthaw rok.

Ma aram me yog yu Israel lungung urngin yang ni tafen yu Amor ni ur pired u lan e re nam nem.

²² Miyad par nga urngin e yungin ntafen piyu Amor ni tabab u Arnon u lan e yimuch nge taw nga Jabbok u lan e lel'och ngu daken e *desert* u ba' ni ngek nge mada' ko ba' ni ngal e Jordan.

²³ Ere SOMOL ni Got rokyu Israel e ir e tuluf piyu Amor ni fan ngak e tirok e girdi', ni piyu Israel.

²⁴ Ere gimmed be guy rogon ni ngam fulwegned? Mu ted romed urngin e tin ke pi' Kemosh ni got romed ngomed. Machane gamad e nge par romad gubin e tin ke pi' SOMOL, ni Got romad ngomad.

²⁵ Gimmed be leamnag ni gimmed ba cheag boch ngak Balak ni fare mo'on ni fak Zippor ni Pilung nu Moab? I ir e dariy bingyal' nni tagenging nga Israel, fa bay? Ka'a yib bingyal' ni mael ngomad?

²⁶ Ke gaman e 300 e duw nike par yu Israel u Heshbon ngu Aroer, nge pi yuchi binaw nib liyeg, nge urngin e pi binaw u teal e Lul' ni Arnon. Ere mangfan ni ka'aram n'umngin nap'an i yib mdawor mu sulweged e pi yungi binaw ney?

²⁷ Danga', dawor gu rin' ban'en nib kireb ngom. I gur e ga be rin' e kireb ni ga be m'ag e mael ngog. I SOMOL e ir e nge duwgiliy. Daba' e bayi turguy ko piyu Israel fa piyu Ammon."

²⁸ Machane fare pilung nu Ammon e de motoyil ko pi thin ney ni yib rok Jefthah.

²⁹ Ma aram me yib gelngin SOMOL nga daken Jefthah. Me yan nge th'ab daken yu Gilead ngu Manasseh me sul nga Mizpah u lan yu Gilead me yan riy nga Ammon.

³⁰ Me micheg Jefthah ngak SOMOL ni ga'ar:

“Fa’an ga ra gel nageg ko mael ngak e piyu Ammon,

³¹ Ma bay gu urfiy ni maligach e cha’ nth’abi som’on nra yib u lan e naun rog nga wean ni nge mada’ nigege, u nap’an ni gu ra sul ko mael ni kug gel. Gu ra pi’ e cha’nem ngom nib maligach.”

³² Ma aram me th’ab Jefthah e lul’ ni nge cham ngak piyu Ammon, me SOMOL e gelnag.

³³ Me cham ngorad u Aroer ngar mada’gad ko fa gin’en nib liyeg yu Minnith, rliw’ e binaw u gubin, me yan nge taw nga Abil Keramim. Ri bo’or e girdi’ nli’rad ngarm’ad, me gel piyu Israel ngak piyu Ammon.

Be’ ni bpin ni fak Jefthah

³⁴ Nap’an ni sul Jefthah nga tafen u Mizpah, me yib be’ ni bpin ni fak nga wean ni nge mada’nag, ni be churu’ ma be chubeg e *tambourine*. Chipin nem e karimus fak aram.

³⁵ Ma nap’an ni guy fa chipin, me guchthuy e mad rok ni gelngin e kireban’ rok me ga’ar, “Ah, fakag! Karim kirebnag lanin’ug! Mangfan nri gur e ngam k’aring e amith nga lanin’ug? Kug ngongliy ba m’ag ni kug micheg ngak SOMOL, ni dabkiyag ni nggu sulweg!”

³⁶ Me ga’ar fa chipin ngak, “Fa’anra kam ngongliy ba michmich ngak SOMOL, ma ga rin’ e tin kamog ni ngam rin’ ngog, ya ke ayuwegnem SOMOL ke pi’ e pi to’ogor rom nga pa’am, ni piyu Ammon.”

³⁷ Machane me ning ngak e chitamngin ni ga’ar, “Mu rin’ e ta’abney ni fan ngog. Mu pageg nge yan rogog ngog ni l’agruw e pul, ya nge yag ni nggu’un ko pi tafger rog ngu’ug warod u fithik’ e burey ma

gamad be yor nigege ni thingar gum' ni dawor gu nang e pumo'on."

³⁸ Me yog e chitamngin ngak ni nge yan ni l'agruw e pul. Me yan fachi pin nge pi tafger rok ngar forthoggad nga fithik' e burey ngu'ur yorgad ni bochan e fachi pin e nge yim' ni dawri mabgol ma dawori fakay e bitir.

³⁹ Tomuren fa gal pul me sul ngak e chitamngin. Me rin' e chitamngin e n'en nike micheg ngak SOMOL, me yim' fachi pin ni dawori nang e pumo'on.

Ma aram me par nike mang ba yalen u lan yu Israel

⁴⁰ nma yan e pi'in ppin nu Israel nga daken e ted ni aningeg e rran u reb e duw ngu'ur yor nigege fare pin ni fak Jefthah nu Gilead.

12

Jefthah nge piyu Efraim

¹ Pi pumo'on nu Efraim e ra fal'egned rograd ni fan ko mael; rabad ra th'abed fare Lul' ni Jordan ngranod nga Zafon marbad ra ga'argad ngak Jefthah, "Mang ni kamth'ab fare mathil ni ngam cham ngak piyu Ammon ni dam piningmad nggu uned ngom? Nggu urfiyed e naun nga daken lolgem!"

² Machane me yog Jefthah ngorad ni ga'ar, "Tirog e girdi' nge gag e ug malu'eg thingad piyu Ammon. Mu gu piningmed, machane dambad mu ayuweged gag u pa'rad.

³ Nap'an ni gguy ndab mu ayuwgad, mu gu pagfan e fan rog nggu th'ab e mathil ngug cham ngorad, me gel nageg SOMOL ngorad: Ere mangfan ni kambad e chiney ni cham ngog?"

⁴ Ma aram me kunuy Jefthah urngin e pumo'on nu Gilead nga ta'bang, ngar chamgad ngak e pumo'on nu Efraim ngar gelgad ngorad. (Me ga'ar yu Efraim, "Gimed yu Gilead ni gimed bay u Efraim ngu Manasseh, e kan chuwegmed u Efraim!")

⁵ Rogon ni yira ayweg ni dabi mil piyu Efraim, e piyu Gilead e ngar koled yuyang ko fare lul' ni Jordan nrayag i th'ab e lul' riy. Ma nap'an nra yib reb e girdi' nu Efraim ni be guy rogon ni nge mil nge th'ab e lul' nga barba', me fith e pi pumo'on nu Gilead ni lungurad ngak, "Gur be' nu Efraim?" Ma fa'anra ga'ar, "Danga'."

⁶ marogned ngak ni nge yog e re bugithin ni ba'aray "Shibboleth." Ya fa'anra yog ni "Sibboleth," ni bochan e dabiyag rok ni nge yog nib paluw. Ma aram miyad kol facha' ngar thanged e fan rok u bang ko gin ni yima th'ab e Lul' ni Jordan riy. Ngiyal'nem e 42,000 piyu Efraim nli'rad ngarm'ad.

⁷ I gafaliy Jefthah yu Israel ni nel' e duw. Ma aram me yim' min k'eyag u lan e binaw rok u Gilead.

Ibzan, Elon, nge Abdon

⁸ Ma nga tomuren Jefthah, me gafaliy Ibzan nu Bethlehem yu Israel.

⁹ Ma guyey e pumo'on ni fak ma guyey e ppin. I pi' pifak ni ppin ni mabgol nga wuru' fare ke girdi' me fek guyey e rugod u wuru fare ke girdi' ngar le'engiyed pifak ni pumo'on. I Ibzan e i gafaliy yu Israel ni medlip e duw,

¹⁰ ma aram me yim' min k'eyag u Bethlehem.

¹¹ Nga tomuren Ibban, me Elon nu Zebulun e gafaliy yu Israel ni ragag e duw.

¹² Nap'an ni yim' min k'eyag u Aijalon u lan bangi n'en nib milfan ko Zebulun.

¹³ Nga tomrem Elon, me Abdon nib mo'on ni fak Hillel nu Pirathon e gafaliy yu Israel.

¹⁴ Ma aningeg i ragag e pumo'on ni fak ma guyey e pagel ni fak pifak, ni uranod u daken medlip i ragag e dongki. I Abdon e i gafaliy yu Israel ni meruk e duw,

¹⁵ ma aram me yim' min k'eyag u Pirathon u lan bang nib milsuwon ko Efraim ni go' burey ko pi Amalek.

13

Samson nni gargeleg

¹ Miki denen piyu Israel bayay nib togopluw ngak SOMOL, me pag piyu Filistia nge mang yad e ur gagiyeg niged piyu Israel ni aningeg i ragag e duw.

² Ma bay be' nib mo'on ni Manoah fithingan, ni be' ko fare binaw nu Zorah, ni ir reb i girdi'en fare ganong rok Dan. Ma ka aram n'umngin nap'an ma dawori diyen le'engin.

³ Me yib i m'ug e engel rok SOMOL ngak e re pin nem me ga'ar ngak, "Ka aram n'umngin nap'an i yib ke mada' ko chiney ma dawori yag ni mu diyen, machane chiney e bay mu diyen ngam gargeleg bochi pagel.

⁴ Ma ngar mu guy rogon nge dab kum unum e wayin ara rrum, ara mu koy reb e ggan nike yog e motochiyel ndab ni kay,

⁵ ya bay mu diyen ngam gargeleg bochi pagel. Ma dab mu th'ab piyan lolugen, ya rofen ni yira gargeleg e nga ni pi' nga pa' Got ni bod rogon ba Nazirite.* Ya bayi tabab i muruwliy ni nge chuweg piyu Israel u tan pa' e piyu Filistia.”

⁶ Me yan fare pin nge weliy ngak figirngin ni ga'ar, “Reb e girdi' rok Got e keb i non ngog, ma ba tamdag ya'an ni bod rogon e engel rok Got. Da gu fith ngak e gin ke yib riy, ma de yog ngog fithingan.

⁷ Machane keyog ngog ni bay gu diyen ngug gargeleg bochi pagel. Ma keyog ngog dab kug unum e wayin ara rrum, ara gu way e ggan nike yog e motochiyel ndab ni kay, ya chi pagel nem e nge milfan ngak Got ni ir reb e Nazirite u n'umngin nap'an e yafos rok.”

⁸ Me meybil Manoah ngak SOMOL ni ga'ar, “SOMOL, wenig ngom, mu gagiyegnag fare mo'on ni reb e girdi' rok Got ni kamol'og nge yib ngomow, nge weliy ngomow e n'en nthingar gu rin'ew ngak fachi pagel ko ngiyal' ni bay ni gargeleg riy.”

⁹ Me rin' Got e tin ke wenignag Manoah, me sul fare engel nge yib i m'ug ngak fare pin nike par fare pin nga but' u milay'. Ma de moy Manoah ni figirngin rok.

¹⁰ Me mil nge yan i yog ngak figirngin ni ga'ar, “Fare mo'on ni fa'ani yib i m'ug ngog fa binem e rran e ke yib i m'ug ngog bayay.”

¹¹ Me sak'iy Manoah nge lek le'engin ngranow. Me yan ngak fare mo'on me fith ngak ni ga'ar,

---

* **13:5 NAZIRITE:** Be' nike sayin ku Got ndabi unum e wayin ara rrum fa th'ab piyan lolugen fa math ko yam' (ku arrogon ni bay ko Num 6:1-8).

“Mog, i gur fare mo'on ni fa'an um welthin ngak e bpin rog?”

Me ga'ar, “I gag.”

¹² Ma aram me ga'ar Manoah, “Nap'an nra yib i m'ug nib riyul' e tin kamog, ma mang e n'en thangri rin' fachi pagel? Ma uw rogon pangin thangri par ko yafos rok?”

¹³ Me fulweg fare engel rok SOMOL ngak Manoah ni ga'ar, “Le'engim e thangri guy rogon ngi i rin' urngin e pin'en ni kug weliy ngak.

¹⁴ Thangri dabi kay ban'en ni yib ko *grapes*; ma thangri dabi unum e wayin ara rrum, ara kay e ggan nike yog e motochiel ndab ni kay. Thangri rin' urngin e tin kug weliy ngak.”

¹⁵⁻¹⁶ Ma dawori nang Manoah ni ir fare engel rok SOMOL, me ga'ar ngak, “Wenig ngom, dab ka'a mman. Ya nggu lithew ba pifak e kaming ni fan ngom.”

Machane me ga'ar fare engel ngak, “Fa'anra gu par, ma dab gu way e ggan romew. Machane fa'anra gimew ba'adag ni ngam ngongliyew rogon, me ere mu urfiyew nib maligach ngak SOMOL.”

¹⁷ Me ga'ar Manoah ngak fare engel, “Mog fithingam ngomow, nge yag ni gon'ew e sorok ngom ko ngiyal' nike yib i m'ug nib riyul e tin kamog.”

¹⁸ Me fith fare engel ngak ni ga'ar, “Mangfan ni ga ba'adag ni ngam nang fithingag? Fithingag e nge par nib mith.”

¹⁹ Me fek Manoah fare pifak e kaming, nge boch e *grain* nge pi' ni maligach u daken fare altar ni

war, ni aram e ke pi' ngak SOMOL, nma ngongliy e maang'ang."

²⁰ Nap'an ni be gubulbul e daramram u daken fare altar, me guy Manoah nge le'engin fare engel rok SOMOL nike yan u fithik' fare daramram ngalan e lang. Miyow paraw nga but'.

²¹ Ma daki guy Manoah nge le'engin fare engel bayay. Me nang Manoah ni fare mo'on e engel rok SOMOL.

²² Me ga'ar Manoah ngak le'engin, "Ke mich ni ngadmow, ya kad guyew Got!"

²³ Me ga'ar le'engin ngak, "Fa'an mang e finey SOMOL ni nge li'dow ngadm'ow, ma dabi fel' u wan' e tin kadpi'ew ni maligach; ma dabi dag ngodow urngin e pin'ey, ara weliy ngodow e tin ke weliy e ngiyal'ney."

²⁴ Me gargeleg fare pin bochi pagel me tunguy Samson ngak. Mi i ilal fare tir, me par SOMOL ni be ayuweg.

²⁵ Me tabab fare gelngin SOMOL i gagiyegnag u nap'an ni bay ko gin be par piyu Dan riy e ngiyal'nem u thilin yu Zorah nge yu Eshtaol.

14

Samson nge fare pin nu Timnah

¹ Me yan Samson nga p'ening nga Timnah, me guy ba rugod ni be' nu Filistia.

² Me sul nga tafen, me ga'ar ngak e chitamngin nge chitiningin, "Kug guy ba rugod u Timnah ni be' nu Filistia. Marow mu ningew; ya gu ba'adag ni nggu le'engiy."

³ Machane me ga'ar e chitamngin nge chitiningin ngak, "Mangfan ni ngam man ko tinir

e Filistine ni dar nanged Got ni ngam le'engiy bagyad? Mog, dabiyag ni ngam gay reb e rugod ko karodad e girdi', u fithik' e tirodad e girdi'?"

Machane me ga'ar Samson ngak e chitamngin, "I ir e kug leamnag ni ngam marow mu ningew, ya gu ba'adag."

⁴ Ma de nang e chitamngin nge chitiningin ni SOMOL e be pow'iy Samson ni nge yodorom, ya be guy SOMOL rogon ni nge cham ngak piyu Filistia. Ya re ngiyal' i n'em e ke par ni piyu Filistia e be gagiyegnag piyu Israel.

⁵ Me yan Samson nga Timnah ni yad e chitamngin nge chitiningin. Ma nap'an ni yad be sor i yan ko gin ka ni yung e *grapes* riy, me rung'ag laman ba layon ni kab bitir nike puw ni mak'ad ngak.

⁶ Me yib fare gelngin SOMOL nib tomgin nga daken Samson nge gel gelngin, me popof fare layon nga pa' ni gowa bochi kaming ni bitir. Machane de weliy ngak e chitamngin nge chitiningin e n'en ke rin'.

⁷ Me yan i non ngak fare rugod, me pir'eg rok nrib magan' ko re bpin nem.

⁸ Me in e rran nga tomuren me sul Samson ngak ni ngar mabgolgow. Me yan nga wuru' e kanawo' ni nge yan i yaliy fare layon ni li', me yan i da'da' nga baran' i ngul nge *honey* u lan dugren fare layon nike yim'.

⁹ Me ker fapi *honey* ngalan pa' ngi i yan ma be kay. Me yan ngak e chitamngin nge chitiningin me pi' boch ngorow. Miyow kay, machane de yog Samson ngorow nike fek fapi *honey* u lan dugren fare layon nike yim'.

¹⁰ Me yan e chitamngin nga tafen fare rugod, me ngongliy Samson ba mur u rom. Ren'ey e ba yalen nma ngongliy e pi'in pagel.

¹¹ Fa'ani guy piyu Filistia Samson, miyad fek guyey i pagel i yib ni ngar pired rok.

¹² Me ga'ar Samson ngorad, "Nggog ba salipow ngomed. Guyey yang e mad ni wech nge guyey wu' e mad ni bfel' ni gu ra pi' ngomed ni fa'an gimed ra yog ngog fan u lan e re medlip i rran ney ni yibe madnomnag e mabgol riy.

¹³ Ma fa'anra dabiyag me ere ngam pi'ed ngog guyey yang e mad ni wech nge guyey wu' e mad ni bfel'!" Me lungurad ngak, "Mu weliy e salipow rom ngomad nggu rung'aged."

¹⁴ Me ga'ar,

"Ban'en nma lang e yib ban'en riy ni yira kay; u fithik' ban'en nib gel e yib ban'en riy nib athib." Me yan dalip e rran ma dawori pat ngorad fan fare salipow.

¹⁵ Me rofen ni gaman e aningeg ngay me lungurad ngak le'engin Samson, "Mu bannag figirngim nge weliy ngomad fan fare salipow. Fa'anra dab mu rin', ma gamad ra tay e nifiy ko naun rok e chitamam nge yik' ma ga un ngay. Mu piningew gamad ni nggubad ko madnom ni fan e ngam fekew ban'en romad, gathi ara'rogon?"

¹⁶ Me yan le'engin Samson ngak Samson ni be yor me ga'ar ngak, "Da gu t'uf rom! Ya gu manang ndabumgag! Kamog ba salipow ngak e pi tafager rog, ma damog fan ngog!" Me ga'ar Samson ngak, "Mu sap, mus ngak e chitamag nge chitinag ma

dawor gu weliy fan ngorow. Ere mang ni nggu weliy fan ngom?”

¹⁷ Me par ni be yornag u lan fa medlip i rran ni yibe madnomnag e mabgol rorow. Me chirofen ni gaman e medlip ngay me weliy fan fare salipow ngak, ya yug be me'eriyognag murung'agen ngak. Ma aram me weliy ngak piyu Filistia.

¹⁸ Me chirofen ni gaman e medlip ngay ndawori yan i mol Samson, me ga'ar e pagel ko fare binaw ngak,

“Mang e ren'en ni susun e kabgel e athibthib riy ko *honey*?

Ma mang e kabgel ngak ba layon?”

Me fulweg Samson ni ga'ar,

“Fa'an mang e da mfeked e garbaw rog ngi i girengiy e kuwa romed,

ma dawor mu nanged e chiney fan fare salipow.”

¹⁹ Me pi' SOMOL gelngin nge gel, me yan nga p'ening nga Ashkelon. Me li' guyey i pumo'on u rom, me fek e chugum rorad, me pi' e mad rorad ni bfel' ngak fapi pagel ni kar nanged fan fare salipow. Me sul nga tabinaw rok ni kari damumuw ko ren'em,

²⁰ ma fare bpin ni le'engin e ni pi' ngak fare pagel ni ayweg ko magpa' rok.

15

¹ Me taw nga ba ngiyal' ni ngan t'ar wom'ngin e woldug ni *wheat* ngan tay nga naun, me yan Samson ni nge fangechiy le'engin, me fek ba kam-ing ni kab bitir ni nge pi' ngak. Me ga'ar ngak e chitamngin le'engin, “Gu ba'adag ni nggu wan nga

senggil rok le'engig.” Ma de pag ni nge yan nga senggil.

² Me ga'ar ngak Samson, “Kug leamnag ni kam fananikay, ere kug pi' ngak fare pagel ni gimew ba pach. Machane bin bbitir ngak i walagen e kab pidorang ngak. Rayag ni nge yag ngom.”

³ Me ga'ar Samson, “Yaney e ren'en ni gu ra ngongliy ngak e pi Filistine e gathigag e kireb rog!”

⁴ Me yan i kol dalip miri'ay e gamanman ni *fox*. Me m'ag p'ebuk'rad ni yu lal'agruw, nra l'agruw me m'ag reb e mol' nga thilrow.

⁵ Me tay e nifiy ko fapi mol', me pag fapi gamanman ni *fox* ngranod nga daken e yungi flang ko *wheat* rok e pi Filistine. Nge mo'oruf e *wheat* ni kan kunuy, nge ku tin e *wheat* ni kabay u daken fa yungi flang i yan ndawor nth'ab. Miki mo'oruf yu chuwo' i gek'iy ni *olive*.

⁶ Me fith e pi Filistine ko mini' e ke yodrom. Miyad pir'eg ni Samson, ni bochan e chitamngin le'engin ni be' nu Timnah e ke fek le'engin Samson ke pi' ngak fare pagel ni yow ba pach Samson. Me yan e pi Filistine ngar urfiyed fare pin nge yim', miyad urfiy e naun rok e chitamngin.

⁷ Me ga'ar Samson ngorad, “Ara' rogon e ngongol romed! Ngggu micheg ngomed ndab gu tal nge yan i mada' ko ngiyal' ni kug fulweg taban ngomed!”

⁸ Me cham ngorad nrib el merin nge li' bo'or i yad. Me yan i par ngalan e yiy ni bay u taban bangi rech u Etam.

I Samson ni gel ngak piyu Filistia ko mael

⁹ Me yib piyu Filistia ngarbad ra pired nga Judah, ngar m'aged e mael ko binaw nu Lehi.

¹⁰ Me fith e pumo'on nu Judah ngorad ni lungurad, "Mangfan ni kam m'aged e mael ngomad?" Miyad fulweg ni lungurad, "Kugbad ni nggu koled Samson nggu feked, ma gamad rin' ngak e tin ke rin' ngomad."

¹¹ Me yan dalip biyu' e pumo'on nu Judah ko fare yiy ni bay u taban fa gi rech u Etam, me lungurad ngak Samson, "Da mu nang ni piyu Filistia e yad e yad be gagiyeg nagdad? Ere mang e kam rin' ngodad?" Me fulweg ni ga'ar, "Kug rin' ngorad e n'en ni kar rin'ed ngog."

¹² Me lungurad ngak, "Kugbad ngaray ni nggu m'aged gur nggu pi'ed gur nga pa' yu Filistia."

Me ga'ar Samson, "Mmicheged ngog ndab mu li'edgag nggum'."

¹³ Me lungurad ngak, "Dab gu li'ed gur, kemus ni nggu m'aged gur ma gamad pi'em ngorad." Ma aram miyad m'ag nga ruw i gaf ni kab be'ech ngar feked ngar chuwgad ko fagi rech.

¹⁴ Fa'ani taw nga Lehi, me mil piyu Filistia i yib ngak ni yad be tolul ngak. Me yib gelngin SOMOL ngak nge gel, me gelnag ir nge math'math' e gaf ni kanm'ag nga pa' ni bod e tret nni urfiy.

¹⁵ Me guy ba yododan e dongki ni kafni yim', me lumel nga but' nge thiy pa' ngay, me li' reb e bbiyu' e pumo'on ngay.

¹⁶ Me tang Samson ni ga'ar,
"Kug li' 1,000 i pumo'on nga ba yododan e dongki;

kug yu'ulung nagrad* nga ba yododan e dongki.”

17 Me mu' me n'ag fare yododan e dongki. Min tunguy fithingan e gin'em ni Ramath Lehi.†

18 Me yib e bebel nib gel ngak Samson, me pining fithingan SOMOL me ga'ar, “Kam gagiyegnag kug gel ko mael; ere nggum' nriyul' e chiney ko bebel me koleg e pi Filistine ni dar nanged Got?”

19 Me bing Got bangi but' nib aw nga but' u rom u Lehi, me yib e ran riy. Me unum Samson e ran riy, me fel' rogon. Min tunguy fithingan e re alublub nem ni Hakkore;‡ re alublub nem e kabay u rom u Lehi.

20 Me par Samson ni ir e be gagiyegnag piyu Israel ni rliw' e duw, ma yu Filistia e yad be tay murung'agen fare nam.

16

Samson ni yan nga Gaza

1 Me yan Samson u rom nga Gaza, me guy be' ni bpin u rom nma chuway' ngak mi yow par.

2 Me nang e girdi' nu Gaza ni bay Samson u rom, miyad yin' e gin'em nga longob ngu'ur son nigned u langan e garog ko re binaw nem ni polo' e nep'. Ra pired e re nep' i n'em ni polo' nde non bagayad, ni be lungurad u wun'rad, “Ngad son nigned nge yan i kadbul ma gadad li' ngem'.”

3 Me par Samson u chob nge lukngun e nep'. Me od me yan i kol fare mban e garog ko binaw nge

---

* **15:16 YU'ULUNG:** Re bugithin ney ni Hebrew e gowa fare bugithin ni “dongki.” † **15:17 RAMATH LEHI:** Re ngachal ney ni Hebrew e fan e “Burey ko Yodod.” ‡ **15:19 HAKKORE:** Re ngachal ney ni Hebrew e fan e “en ni pong.”

pug ngalang ni ka reb ni kabay e lok riy nge urngin riy. Me yin' nga pon nge fek i yan nga bugul e burey ni yira sap riy nga but' min guy yu Hebron.

I Samson nge Delilah

⁴ Tomuren e biney me adag Samson reb e bpin nma par u lan fare loway nu Sorek, ni Delilah fithingan e re pin nem.

⁵ Me yan fa lali pilung nu Filistia ngak me lungurad, “Ngam bannag Samson ngam nang ko mangfan nrib gel, nge rogon me yag ni ngug gelgad ngak, mm'ag nge par ndabkiyag ni nge rin' ban'en. Bayi bagamad me pi' ngom 1,100 yang e salpiy ni silber.”

⁶ Me ga'ar Delilah ngak Samson, “Wenig ngom, mu weliy ngog ko mangfan ni er fanam gel. Fa'anra ba'adag be' ni nge m'agem ngam par ndabkiyag ni ngam rin' ban'en, ma uw rogon nra rin'?”

⁷ Me fulweg Samson ni ga'ar, “Fa'an yad ra m'ageg nga medlip yil' i gaf ndawori mlik' ni yima m'ag ko gat'ing, mu gu par ni ku gu bod feni me'waer e yug girdi.”

⁸ Me fek fapi pilung nu Filistia medlip yil' fapi gaf ndawori mlik' ni yima m'ag ko gat'ing i yib ngak Delilah, me yib i m'ag ngak Samson.

⁹ Ma bay boch e pumo'on nike tayrad fare pin nga reb e senggil, me tolul ni ga'ar, “Samson! Keb piyu Filistia!” Me gelnag ir me math'math' fa yul' i gaf ni gowa tret ni aw e nifiy ngay. Ma aram miyad par ni ka dawor ra nanged ko uw e be yib gelngin riy.

10 Me ga'ar Delilah ngak Samson, "Ga be aliliy nigege ma ga be ban nigege. Wenig ngom mu weliy ngog rogon nrayag ni m'agem be'."

11 Me ga'ar ngak, "Fa'anra ni m'agege ko gaf ni kab be'ech ndawor ni maruwel ngay, mu gu par ni kug waer ni bod e yug girdi'."

12 Me fek Delilah boch e gaf ni kab be'ech me m'ag ngak. Me tolul ni ga'ar, "Samson! Keb piyu Filistia!" Ma ke par boch e pumo'on ni yad be son u lan reb e senggil. Ma fa'ani gelngal ir me math'math' fapi gaf u pa' ni gowa tret.

13 Me ga'ar Delilah ngak Samson, "Ka ga be aliliy nigege ma ga be ban nigege. Mog ngog rogon e n'en nra rin' me m'agem be'." Me ga'ar ngak, "Fa'an ga ra l'ang piyan lolugege ni medlip yael' ma ga tay ba richib ngay ngam chichi'iy, mu gu par ni kug me'waer ni bod e yug girdi'."

14 Me guy rogon nge mol me fek fa medlip yil' i piyan lolugen nge lifith nga ban'en ni yima lifith e mad ngay. Me fek ba richib nge ning ngay ni nge dabki puf, me tolul ni ga'ar, "Samson! Ke yib e piyu Filistia!" Machane me od me puf piyan lolugen ko fare n'en ni yima lifith e mad ngay.

15 Me ga'ar Delilah ngak, "Uw rogon ni ga be yog ni gab adagege, ma gathi er rogon u wun'um? Nga dalip yay ni kam aliliy nigege, ma kadawor mu weliy ngog ko mangfan ni er fanam gel."

16 Me par ngi i me'eryag ngak ni gubin e rran. Me chelban nge ngochan' Samson ngak ni yigu be me'eryag ngak.

17 Me munmun mri weliy e tin riyul' ngak ni ga'ar, "Dawor nth'ab piyan lolugege bi'id. Nap'an

nni gargel nigege mi ni pi'eg nga pa' Got ni nggu mang ba Nazirite. Fa'an yira th'ab piyan lolugeg, ma ra m'ay gelngig nggu par ni kug me'waer ni bod e yug girdi'."

¹⁸ Fa'ani nang Delilah nike weliy e tin riyul' ngak, me l'oeg e thin nge yan ngak fapi pilung ko Filistia ni ga'ar, "Ka ta'ab yay ni ngambad, ya ke weliy e tin riyul' ngog." Miyad yib ni kar feked e salpiy.

¹⁹ Me gurgon Delilah nge mol Samson nga daken ay ngri mol, me pining be' nib mo'on nge yib i th'ab fa medlip wu' i piyan lolugen Samson. Me tabab fare pin i gafgownag, ya ke chu w gelngin Samson.

²⁰ Me tolul Delilah ni ga'ar, "Samson! Ke yib e piyu Filistia!" Me od me ga'ar u wan', "Bay kug gel nigege mu gu thay ni bod gubin yay." Ma de nang nike chu w SOMOL rok.

²¹ Me yib piyu Filistia ra lufed lan mit nruw raba'. Miyad fek nga Gaza ngar m'aged e chen ngak nni ngongliy ko wasey ni *bronze*, miyad tay ngi i maruwel ngi i bilig e *wheat* u kalbus.

²² Machane mi i n'uw piyan lolugen i yan.

Samson ni yim'

²³ Me mu'ulung piyu Filistia ni ngar madnom-gad miyad pi' ba maligach ni ba ga' ko fare got rorad ni Dagon. Miyad tang ni be lungurad, "Fare got rodad e ke gagiye gnag kadgelgad ngak e to'ogor rodad i Samson!"

²⁴ Ma fa'ani guy e girdi' Samson, miyad tang ni yad be pining e sorok ngak fare got rorad ni be lungurad, "Got rodad e ke pi' e to'ogor rodad

ngalan pa'dad, ir e cha' ni i gathay e nam rodad, ke thang e fan rok bo'or i gadad!"

25 Yad be garus u fithik' e felfelan' me lungurad, "Ngan pining Samson nge yib, ya ngi i palag owchadad!" Ma fa'anra feked Samson nga wuru' e kalbus mu'ur moninggad ngak, minib ni sak'iyngag nga thilin e duga' ko fare naun.

26 Me ga'ar Samson ngak fare pagel ni ir e ke kol pa' Samson be pow'iy i yan, "Mu fekeg i yan ko fa gal duga' ni ir e gelngin e re naun ney, ya gu ba'adag ni nggu gif ngay."

27 Ma re naun nem e ke sug ko pumo'on nge ppin. Ma fa lal i pilung nu Filistia e yad bay u rom ni yad urngin, ma gonap'an dalip e biyu' e pumo'on nge ppin ni yad bay u daken e chigiy, ni yad be yaliy Samson ma yad be moningngag.

28 Me meybil Samson ni ga'ar, "SOMOL ni Th'abi Tolang, wenig ngom, mu leam nigeg; wenig ngom i gur Got, mu pi' gelngig e t'ayaney, nggu maruwel ngay e ta'yaney nggu fulweg ngak piyu Filistia labgen lan owcheg nruw raba'."

29 Me kol Samson fa gal duga' ni bay u lukngun e naun ni gelngin fare naun, ra barba' i pa' me tay nga reb fa gal duga', nge pi'

30 me tolul ni ga'ar, "Nggu'un ngak piyu Filistia ko yam'!" Me pi' fa gal duga' ni kari musmus gelngin, me puth fare naun nga daken fa lal i pilung nge urngin e girdi'. Ka bo'or e girdi' ni li' e ngiyal'nem nge yim' ko tin ni li' ni kabfos.

31 Me yib pi walagen ni pumo'on nge girdi'en e tabinaw rok nga p'ening ngar feked mranod ra chibgiliyed nga thilin yu Zorah nge yu Eshtaol,

ngalan e re low ni ba'aram nni yan ni chibgiliy Manoah ni chitamngin ngay. Ma aram e ke gaman rliw' e duw ni i par ni be gafaliy piyu Israel.

17

Pi liyos rok Mikah

¹ Immoy be' nib mo'on ni Mikah fithingan, ni i par u Efraim ni go' burey.

² Me ga'ar ngak e chitiningin, "Nap'an nni iring be' fa ragag nge ta'reb yang i silber rom, mag yibley e buch wa'athan nga daken e re moro'ro' nem. Gu rung'ag ni mu rin'. Amsap, ba'aray fapi salpiy rog. I gag e cha' ni gu fek."

Me ga'ar e chitiningin, "Nge fal'eg SOMOL wa'atham, i gur fakag!"

³ Me fulweg fapi salpiy ngak e chitiningin. Me ga'ar e chitiningin, "Ngkug pi' e pi silber ney ngak SOMOL, ya nge dabi aw fare buch wa'athan ngak fakag. Bay ni fanay ngab liyos ni gek'iy ni kan ing ko silber. Ere chiney e bay gu fulweg ngom fa yungi silber."

⁴ Ma aram me sulweg fapi salpiy ngak e chitiningin. Me fek e chitiningin 200 ko fa yungi silber nge pi' ngak be' nma maruwel ko wasey, me ngongliy ba liyos riy, ni nongliy ko gek'iy me ing ko silber. Min tay ngalan e naun rok Mikah.

⁵ Re mo'on ney i Mikah e immoy tagil' e meybil rok. I ngongliy boch e liyos nge ba efod,* me mel'eg reb e pagel ni fak nge mang prist rok.

⁶ Ngiyal' nem e dariy e pilung nu Israel; ere yug ra be' ma be rin' e tin ba'adag.

* **17:5 EFOD:** Muguy ko yubugithin.

⁷ Ma ku ngiyal'nem ma immoy be' nu Levi ni kab pagel ni i par ko fachi binaw nu Bethlehem u lan yu Judah.

⁸ Me chuw u Bethlehem ni be gay bang ni nge par riy. Ma nap'an ni be milekag, me yib ko naun rok Mikah ni bay u Efraim ni go' burey.

⁹ Me fith Mikah ngak ni ga'ar, "U uw e ka mub riy?"

Me fulweg ni ga'ar, "I gag e gu be' nu Levi u Bethlehem u lan yu Judah. Gu be sapanag bang ni nggu par riy."

¹⁰ Me ga'ar Mikah, "Mu par rog. Mmang tafanow rog nge prist, mug ra pi' ragag yang e silber ngom u reb e duw, nge boche mad, nge ggan rom."

¹¹ Me pining fare Levi ni kab pagel e kefel' ngay ni nge par rok Mikah nge bod bpagel ni fak.

¹² Me turguy Mikah fare pagel ni nge mang prist rok, mi i par u tafen Mikah.

¹³ Me ga'ar Mikah, "Chiney e ke yag ngog be' nu Levi ni nge mang prist rog, kugnanng ni SOMOL e bayi fel'eg urngin ban'en nge fel' ngog."

18

Mikah nge Ganong rok Dan

¹ Ngiyal' nem e dariy e pilung nu Israel. Ma ireram e ngiyal' ni be sapanag e ganong rok Dan bang ni ngar tafned ngar pired riy ni bochan e dawor ni pi' bang e binaw ngorad u fithik' fapi ganong nu Israel.

² Ere me mel'eg e girdi' rok Dan lal e pumo'on nib pagan'uy ngorad u lan gubin fapi tabnaw ko

fare ganong ngan l'ograd ngranod u Zorah ngu Eshtaol ni kanog ngorad ni ngar lekeged ma yad be damiteg. Nap'an nra tawgad nga Efraim ni go' burey, miyad par u tafen Mikah.

³ Nap'an ni yad bay u rom, miyad poy rogon ni be non fare pagel ni be' u Levi, mranod ngak ngar fithed ni lungurad, "Mang e ga be rin' u roy? Mini' e ke fekem i yib ngaray?"

⁴ Me fulweg ni ga'ar, "Kug weliyew Mikah ni nggu mang prist rok ma be pi' puluwog."

⁵ Me lungurad ngak, "Wenig ngom, mu fith ngak Got ko bfel' rogon e milekag romad fa danga'."

⁶ Me fulweg fare prist ni ga'ar, "Dariy ban'en ni nge magafan'med ngay. Be ayuwegmed SOMOL ko re milekag romed ney."

⁷ Ma aram me chuw fa lal i pumo'on u rom ngranod ko fa chi binaw nu Laish. Miyad guy rogon ni be par e girdi' ko re binaw nem ndariy ban'en ni be buch rorad ni bod piyu Sidon. Bogi girdi' ni yad ba gapas, ma yad mmoding, ma dariy e malu'ag thin rorad be'; ma gubin e tin nib t'uf rorad ma go' bay. Yad ma par nib palog rok piyu Sidon ma ku dariy ba tha' u thilrad yug boch e girdi'.

⁸ Nap'an ni sul fa lal i pumo'on nga Zorah nge nga Eshtaol, me fithrad e girdi' u taferad ko mang e kar piri'egged.

⁹ Me lungurad, "Mired, ngdarod da maelgad ngak yu Laish. Kug guyed e re nam nem, ma rib manigil. Dab ku mu pired u roy ndariy ban'en ni gimed be rin'; mpapeygad! Mmarod nga langgin ngam koled!

¹⁰ Nap'an ni gimed ra taw ngaram, ma gimed ra pir'eg ni dar tunan'rad ni nge buch ban'en. Ba nam nib ga'; ma urngin e tin ba'adag be' ma bay riy, ma ke pi' Got ngomed."

¹¹ Ere 600 e pumo'on ko ganong rok Dan e rchuwgad u Zorah ngu Eshtaol, ni kar fal'eged rogorad ni fan ko mael.

¹² Mranod nga talang ngar pired e ngiyal'nem ko ngal u Kiriath Jearim u lan yu Judah. Aram fan ni ku yima yog e rengi n'em e chiney ni gin ni Par Dan Riy.

¹³ Mranod u rom ngar tawgad nga tafen Mikah ni bay u daken e ted u Efraim ni go' burey.

¹⁴ Ma aram e fa lal i pumo'on nranod ra damit niged fare gi binaw nib liyeg yu Laish e lungurad ngak e pi'in yad, "Gimed manang, nu roy u lan reb e pi naun ney e bay ba liyos riy ni yima meybil ngay ni kan ing ko silber? Ma kubay yug boch e liyos ni yima meybil ngay nge ba efod. Ere mang e gimed be leamnag ni ngad rin'ed?"

¹⁵ Ere ranod ngalan e naun rok Mikah, ko gin ma par fare pagel nu Levi riy, miyad fith ko ke urogon boch e par rok u rom.

¹⁶ Ngiyal'nem ma fa 600 i salthaw nu Dan ni kar fal'eged rogorad ni fan ko mael e yad ba sak'iy u langan e garog.

¹⁷ Miy gi yan fa lal i tadamit nga naun ndariy bochi sataltal ngar feked fare liyos ni yima meybil ngay nni ngongliy ko gek'iy min ing ko silber, nge ku boch e liyos ni ku yima meybil ngay, nge fare efod, e ngiyal'nem ni bay fare prist rok fa 600 i pumo'on ni bay e talin e cham rorad u langan e garog.

18 Nap'an ni yan fapi pumo'on ngalan e naun rok Mikah ngar feked fa pin'em nib tabgul, me fithrad fare prist ni ga'ar, "Mang e gimed be rin'?"

19 Me lungurad ngak, "Mu th'ab gulngam. Dab-mog bbugithin. Mu'un ngomad ngam mang prist nge tafonow romad. Gathi bfel' ni ga ra mang prist u ba ganong nu Israel ni ga'ngin ko bin ni ngam mang prist ko tabnaw rok ta'abe'?"

20 Mri felfelan' fare prist, me fek fa pin'em nib tabgul nge un ngorad ngranod.

21 Miyad cheal ngranod, ni pifakrad, nge yuran' i gamanman rorad, nge chugum rorad e bay nga m'on rorad ni yad be yan.

22 Kranod nike palog ko fare naun, me pining Mikah e pi'in yad bbuguliyoror ni ngranod ko mael. Mranod ra tawgad ko gin ke taw piyu Dan ngay

23 mar tolulgad ngorad. Me cheal piyu Dan u luwrad ngar fithed Mikah ni lungurad, "Mang e ke buch? Mangfan e ulung ney e girdi'?"

24 Me fulweg Mikah ni ga'ar, "Mang e ga be yog ni be lungum e, 'Mang e ke buch rog?' Kam feked e prist rog nge pi got ni kug ngongliy, kammarod! Mang e kabay rog?"

25 Me ga'ar piyu Dan ngak, "Kabfel' ndab kumog ban'en fa ga ba'dag ni nge damumu e pi pumo'on ney ngar chamgad ngom. Ya ga ra yim' nge chon e tabnaw rom ni gubin."

26 Ma aram me yan piyu Dan. Ma ke guy Mikah ni dabyag gelngirad rok, ma aram me cheal nge sul nga tafan.

27 Miyad fek e tin ke ngongliy Mikah, nge prist rok ngranod nga Laish, nib binaw nib aw e mocha'

riy ma dar tunan'rad ni bay ni taw ngorad. Ra li'edrad ko saydon miyad urfiy e re binaw nem.

²⁸ Dariy be' ni yag ni aywegrad ni bochane yad ma par nib palog u Sidon ma dariy e tha' rorad ngak yug be'. Re binaw nem e bay u bochi loway nib milsuwon nga Bethrehob.

²⁹ Mar thilyeged fithingan yu Laish ngar tunguyed yu Dan ngay, ni aram fithingan e ga' rorad, ni be' ni pumo'on ni fak Jakob.

³⁰ Me tay piyu Dan fare liyos ngalang ni ngu'un tayfan, me Jonathan ni be' ni pumo'on ni fak Gershom ma Moses e tutuw rok, e i pigpig ni prist rok e piyu Dan, ma pi'in owchen e u ra pigpiggad ni prist nge taw ko ngiyal' nni fek e girdi' u rom ngar kalbusgad u reb e nam.

³¹ Fare liyos rok Mikah e par u rom u n'umngin nap'an niki par fare *Tent* rok Got ni yima tayfan riy u Shiloh.

19

Ba Levite nge bpin rok

¹ U lan e pi rran nem, e dariy e pilung u lan yu Israel, ma immoy be' ni reb e Levi ni i par u Efraim ni go' burey. I fek be' ni bpin u Bethlehem u lan yu Judah nge mang bpin rok.

² Machane me damumuware bpin ngak, me sul nga tafan e chitamngin u lan yu Bethlehem, nge par u rom ni aningeg e pul.

³ Ma aram me leamnag fare pumo'on ni nge lek fare pin nge wenig ngak ni nge sul. Me fek e tapigpig rok nge l'agruw e dongki nge un ngak. Me fek fare bpin fare mo'on ni be' ko Levi i yan ngalan

e naun, ma nap'an ni guy e chitamngin fare pin fare pumo'on, me yan nrib magan' ngay nge yan i nang salpen.

⁴ Me tawasar e chitamngin fare pin ngak fare pumo'on ni nge par u rom, ma aram me par ni dalip e rran. Fare mo'on nge fare pin e u ra abichgow miyow be mol u rom.

⁵ Me yan i kakadbul ko rofen ni aningeg ngay miyow od nri kakadbul ngar fal'egew rogorow ni ngranow. Machane me ga'ar e chitamngin fare pin ngak fa en nu Levi, "Som'on e ngam koy ban'en, nge yib gelngim. Ya rayag ni ngafni ta'boch mfin mmarow."

⁶ Ma aram me par fagal pumo'on nga but' ngar abichgow ma yow be garbad u ta'bang. Me'ere me ga'ar e chitamngin fare pin ngak fare pumo'on, "Wenig ngom mu falegan'um ngay ngam par e nep' ney u roy."

⁷ Me sak'iy facha' nu Levi ngalang ni nge yan, machane mri wenig e chitamngin fare pin ngak ni nge par, ma aram miki par reb e nep' u rom.

⁸ Me yani kakadbul ko rofen ni lal ngay me deg ni nge yan, machane miki ga'ar e chitamngin fare pin ngak, "Wenig ngom, mu koy ban'en. Mu son nge ta'boch." Ma aram me abich fagali mo'on u ta'bang.

⁹ Ma nap'an niki fal'eg fare pumo'on, nge bpin rok, nge fare tapigpig rok rogorad ni ngranod, miki ga'ar e chitamngin fare pin, "Amguyed, chiney e ke chugur ni nge blayal'; kabfel' ni gimed ra par u roy e nep' ney. Dabkin'uw nap'an me nep'; mu falegan'um ngay ngam pired u roy e nep'

ney. Bayi gabul mi gimed od ni kakadbul ngam milekaggad nga tafenmed.”

10-11 Machane fare mo'on e daki m'agan' ngay ni ngki par reb e nep' u rom, ma aram me yan fare pumo'on nge fare pin rok, nike un fare sib ngorow nge l'agruw i dongki ni bay e *saddle* u daken keru'row. Ke blayal' e rofen nem ma karbad i yib nga charen yu Jebus (ni aram yu, Jerusalem), aram me ga'ar fare tapigpig ngak e masta rok, “Mangfan ni dab da talgad ngad pired e re nep' ney u lan e re binaw nu Jebus ney?”

12-13 Me ga'ar fare masta rok ngak, “Dab darod nga langgin ba binaw ni girdi' riy e gathi piyu Israel. Bay darod ngad thilyegned ma kagdad be yan buchu'uw magdad mol u Gibeah fu Ramah.”

14 Ma aram miyad thumur u Jebus ma kayad be yan. Ra tawgad nga Gibeah u lan e gin nib milsuwon ko ganong rok Benjamin ma ke aw e yal'.

15 Miyad sor nga wuru' e wo' ni yad be yan ni ngar pired e nep' nem u rom. Mranod ngalan fichi binaw ngranod ra pired nga but' u luluk'ngun fare binaw, ma dariy be' ni yib i ognag ni nge fekrad nga tafen e re nep' nem.

16 Nap'an ni yad bay u rom, me yib be' ni pumo'on nike pilbithir nike sul ko maruwel rok u lan e flang nike blayal'. Re pumo'on nem e be' nu Efraim nib binaw ni go' burey, ma ngiyal'ney e be par u Gibeah. (Ma tin kabay e girdi' u rom e rabad ko fare ganong rok Benjamin.)

17 Me guy fare pilibthir fare milekag u lulukn-gun fare binaw me fith ni ga'ar, “Kamub u uw? Ma

ga be sor ngan?”

¹⁸ Me fulweg fa en nu Levi ni ga'ar, “Ku'ug moyed u Bethlehem u lan yu Judah, ma gamad be yan e chiney i yan nga tabnaw nib palog nga Efraim ni go' burey. Dariy be' nra fekmad nga tafen ko re nep' ney,

¹⁹ ni yug aray rogon ni bay e ggan romad nge gan e dongki romad, nge flowa nge wayin ni fan ngomow e bpin rog nge tapigpig rog. Bay gubin e tin nib t'uf romad.”

²⁰ Me ga'ar fare pilibthir, “Rayag ni ngambad nga tafnag! Gu ra ayuwegmed; dariyfan ni ngam pired e re nep' ney u lulukngun e binaw.”

²¹ Ma aram me fekrad nga tafen nge duruw'iy e dongki rorad. Fapicha' nra uned ngak e ra luk nige e rifrif u ayrad miyad un ngak ko abich.

²² Kar pasloggad miy gur gin gad ma ke longbiy bogi pumo'on ni yad ba'adag e pumo'on fare naun miyad tabab i pirdi'iy e mab. Me lungurad ko fare labthir, “Mu fek i yib nga wean fare mo'on nike un ngom nga tafnam! Ya gamad ba'adag ni nggu ngongliyed e tin golong ngak!”

²³ Machane me yan fare pilibthir nga wean nge ga'ar ngorad, “Gimed e pi tafger rog, wenig ngomed! Danga'! Dab mu rin'ed e mitin e kireb, nib golong! Re pumo'on ney e gag e kug pining.

²⁴ Mu changargad! Ba'aray e bpin rok nge fakag ni bpin ni dawri nang e pumo'on. Bay gu fek row i yib nga wean e chiney, ngu pi'row ngomed. Mu rin'ed e tin gimed ba'adag ngorow. Machane dab mu rin'ed ban'en ni er feni kireb ko re pumo'on ney!”

²⁵ Machane de motoyil fapi pumo'on ngak. Ma aram me fek fa en nu Levi e bpin rok nge pi' ngo-rad nga wean. Miyad kol fare pin u gelngirad ma yad be gafgownag ni polo' fare nep' ndar talgad nge yan i kadbul.

²⁶ Be tatamilang me yib fare bpin i aw nga but' u taga' mab rok fare pilibthir, ko gin bay e pumo'on rok riy. I fel' fine tamilang ma kabay fare pin u rom.

²⁷ Me od figirngin fare bpin e re kadbul nem ma nap'an ni bing e mab ni aram e nge yan, me pir'eg fare bpin rok nib thig u but' u mit e naun ni kab k'iy pa' ni i guy rogon ni nge dead ko mab.

²⁸ Me ga'ar fare pumo'on, "Mu sak'iy nga darow." Ma de fulweg fare pin. Ma aram me fek fare ldow ko fare pin nge yon' nga daken fare dongki nib dubchey me yan nga tabnaw.

²⁹ Nap'an ni taw nga tafen, me yan nga naun nge fek bangi yar. Me fek e ldow rok fare bpin rok nge th'eth'ab ni ragag nge l'agruw yang, mra reb fapi ganong nu Israel me pi' bang nge yan ngay.

³⁰ Gubin e girdi' ni guy e ra ga'argad, "Dawor gu rung'aged ban'en ni aray rogon bi'id! Dawori buch ban'en ni aray rogon nnap'an ni chuw yu Israel u Egypt! Thingar da rin'ed ban'en ko ren'ey! Gur bamang?"

20

Yu Israel nra fal'eged rogorad ko mael

¹ Urngin e girdi' nu Israel ni tabab u Dan ko lel'och me yan i mada' nga Beersheba u lan e yimuch, ma ku er rogon u lan e nam nu Gilead u lan e ngek, nra fulweged e pong nike yib ngorad.

Miyad mu'ulung nike ta'reban'rad u p'eowchen SOMOL u Mizpah.

² Urngin e tayugang' ko pi ganong nu Israel e yigo' rabad ko re mu'ulung ney ko girdi' rok Got, ma pi salthaw ni ka ra fal'eged rogorad e 400,000 u gubin.

³ Kangiyal' nem me rung'ag e girdi' ko Benjamin nike mu'ulung urngin piyu Israel nga Mizpah.

Me fith piyu Israel ni lungurad, "Mu weliy ngomad, rogon ni buch e ren'ey?"

⁴ Me fulweg fa en nu Levi ni kan li' e bpin rok ni ga'ar, "Bpin rog nge gag e gu warow nga Gibeah u lan fa gin nib milsuwon ko Benjamin ni nggu pirow u rom e re nep' nem.

⁵ Me yib e pumo'on nu Gibeah ngar longobiyed fare naun nnep' ni ngar fekedgag. Ra leam niked ni ngar thanged e pogofan rog; miyad cheal ngar koled e bpin rog u gelngirad, nge yim'.

⁶ Mu gu fek e ldow rok, nggu th'eth'ab nge ra reb fa ragag nge l'agruw i ganong rok yu Israel mu gu pi' bang ngay. Pi girdi' ney e ka ra ngongliyed ban'en nib kireb mab golong u fithik'dad.

⁷ Gimed urngin u roy ma gimed piyu Israel. Mang e ngad rin'ed u murung'agen e ren'ey?"

⁸ Ma gubin e girdi' ni sak'iy ngalang ta'ab yay me lungurad, "Dariy ta'ab gamad nra sul nga tafen ni demturug ko ma par u lan ba *tent* ara ba naun.

⁹ Ba'aray e n'en ni ngad rin'ed: ngad girngiyed e pow nge dugil boch e pumo'on ni nge cham nga Gibeah.

¹⁰ Ta'reb e pasent u ragag guruy ko pumo'on nu Isarel e ngar pi'ed gan e salthaw, ma tin kabay e ngranod ngar gechig niked yu Gibeah ni bochan

fare ngongol ni puwlag nike rin' fapi cha' u lan yu Isarel."

¹¹ Are urngin fapi pumo'on nu Israel nra mu'ulunggad ni bochan ta'ab n'en — ngar chamgad ko fachi binaw.

¹² Me l'oeg e pi ganong nu Israel e pi tamal'og ngranod u lan fa gin tafen fare ganong ko Benjamin ni be lungurad, "Mang e biney e kireb ni ka mu ngongliyed?"

¹³ Ere mu pi'ed ngomad fapi pumo'on ni yad ma kol e pumo'on, ya nge yag ni nggu thangedrad nge mathmit e biney e kireb u Israel." Machane de motoyil e girdi' ko Benjamin ngak fa pi'in nu Israel.

¹⁴ Gubin e binaw u Benjamin ni yib e girdi' riy nga Gibeah ni ngar chamgad ngak yu Israel.

¹⁵⁻¹⁶ Rofen nem e 26,000 e salthaw nra pininged u lane pi binaw rorad. Ma ku er rogon girdi'en yu Gibeah ni ku ra kunuyed 700 e pumo'on nri yad ba mal'eg, pi cha'ney e go' yad ba gilay'. Yad gubin ma rayag ni ngar yip'ed bagaf i piy nga gan e gawul nge kaen.

¹⁷ Piyu Israel e ra kunuyed 400,000 e salthaw ni yad basalap ko mael, machane dar mathe'eggad ko biroko Benjamin e ganong.

Mael ntay ngak piyu Benjamin

¹⁸ Me yan piyu Israel nga tagil' e meybil u Bethel, miyad fith Got u rom, "Bin ngan e ganong e nge yan ni mael ngak e Benjamin nsom'on?"

Me fulweg SOMOL ni ga'ar, "Fare ganong rok Judah."

¹⁹ Ere yigi kadbul me yan yu Israel ra pired nib chugur ko fare binaw nu Gibeah.

²⁰ Mranod ni ngar maelgad ngak e salthaw ko Benjamin, miyad tay e salthaw nga tagil'rad ni yad ba sap ko fare binaw.

²¹ Me yib fa raba i salthaw ko Benjamin nga wuru' fare binaw, de polo' e binem e rran ma kar thanged e fan rok 22,000 e salthaw nu Israel.

²²⁻²³ Ma aram me yan yu Israel nga tagil' e mey-bil ngar yorgad u p'eowchan SOMOL nge mada' ko blayal'. Miyad fith ngak ni lungrad, "Mog, ngar kug warod bayay ko cham ngak pi walagmad nu Benjamin?"

Me fulweg SOMOL ni ga'ar, "Arrogon."

Ma aram miki athmagil lanyan' fare raba i salthaw nu Israel, miyad tay e salthaw rorad nga tagil'rad bayay, ko gin ni urmed riy e bin som'on e rran.

²⁴ Miyad yan i yan nga m'on ncham ngak e fa raba' i salthaw ko Benjamin ni aram e yay ni l'agruw ngay.

²⁵ Ma ku aram e yay nl'agruw ngay ni yib e Benjamin nga wuru' yu Gibeah, ma yaney e ra thanged e fan rok 18,000 e salthaw nu Israel ni yad ba falu'.

²⁶ Ma aram me yan gubin e girdi' nu Israel nga talang nga Bethel ngu'ur yorgad. Miyad par nga but' u rom u p'eowchen SOMOL ni dar ked ban'en nge blayal'. Miyad pi' e pi maligach nma gapaseg thilin Got nge girdi' miyad urfiy boche gamanman ni maligach ni kab polo' u p'eowchen SOMOL.

²⁷⁻²⁸ Fare Kahol ko M'ag rok Got e immoy u rom u Bethel ko yu rran nem, me Finehas nib mo'on

ni Eleazar e chitamngin ma Aron e tutuw rok, e ir e bmlfan fare Kehol ko M'ag ngak. Me fith fapi girdi' SOMOL ni lungurad, "Nggw warod nggu chamgad ngak e pi walagmad ni yu Benjamin, fa nggu paged?"

Me fulweg SOMOL ni ga'ar, "Mu chamgad. Gabul e gu ra pi'rad nga pa'med."

²⁹ Ere tay piyu Israel boch e salthaw ngar pachgad ni kar liyeged yu Gibeah.

³⁰ Ma aram e bin dalip e rran nranod i yan nga m'on ni ngar chamgad ko fa raba' i salthaw ko Benjamin miyad tay e pi salthaw rorad nga tagil'rad ni yad ba sap nga Gibeah, ni bod rogon nrined nsom'on.

³¹ Me yib piyu Benjamin nga wuru' e binaw ni ngar chamgad min waliyrad i yan nga wuru fare binaw. Ma ku aram rogon nrin'ed som'on, miyad tabab i thang e fan rok boch yu Israel u daken e tafelfel', ngu lan e wo' ni yan nga Bethel ngu daken e wo' ni yan nga Gibeah. Miyad thang e fan rok gonap'an guyey piyu Israel.

³² Me ga'ar fapi girdi' nu Benjamin, "Kad gelgad ngorad ni ku bod ko som'on."

Machane ke puruy'nag piyu Israel ni ngar milgad rorad ya ngar waliyed yad i yan nga orel ko fare binaw, nga daken e kanawo'.

³³ Ere nap'an e sul fa raba' i salthaw ni gelngin yu Israel nga ta'bang ngar yu ulunggad bayay u Baaltamar, ma fapi salthaw nra longbiyed yu Gibeah e rabad ra bogorgad nib tomgin nga tamilang ko gin ur pachgad riy u fithik' e war nib liyeg fare binaw.

³⁴ Ragag bbiyu' e salthaw nri yad bmel'eag u fithik' yu Israel ni ga'ngin, nranod ra maelgad ngak yu Gibeah, ere ni cham nib almirin. Piyu Benjamin e dar nanged nike chugur ni ngan thir-ifrad u but'.

³⁵ Me pi' SOMOL e salthaw rok Benjamin nga pa' piyu Israel. Piyu Israel e ra thanged e fan rok 25,100 e pi to'ogor rorad,

³⁶ me nang piyu Benjamin ni kar waergad.

Rogon ni gel piyu Israel

Fa raba' i salthaw ni gelngin yu Israel e ra milgad rok piyu Benjamin ni bochan e be pagan'rad ngak e tin e salthaw ni kan tayrad ni yad be pach ni kar longbiyed yu Gibeah.

³⁷ Pi salthaw ney e ra milgad nrib pay i yan nga Gibeah; miyad wear u lan fare binaw ngar thanged e fan rok gubin e girdi' u rom.

³⁸ Fa raba' i salthaw ni gelngin yu Israel nge fapi salthaw ni ur pachgad e kar duwgiliyed reb e pow. Nap'an ni yad ra guy bangi ath nib dub'ag nike yan ngalang ko fare binaw,

³⁹ ma pi salthaw nu Israel ni yad bay u gil' e mael e ngar chelgad ngar sulod. I taw ko ngiyal'ney ma ke mu' yu Benjamin i thang e fan rok fare guyey i girdi' nu Israel. Me lungurad rorad, "Errogon, kad gelgad ngorad ni ku bod fa yanem."

⁴⁰ Ma aram me yib i m'ug fare pow; ni fare gi ath e ke puw ke yan ngalang ko fare binaw. Me sap piyu Benjamin nga wuryal rorad mri balyangan'rad ni kar guyed fare binaw ni ga'ngin nike bugor e daramram riy ngalang.

⁴¹ Ma aram me cheal fapi salthaw nu israel u but', ma piyu Benjamin e ke li'rad e marus ni bochan e kar nanged ni aram e ngan thirifrad u but'.

⁴² Miyad cheal u but' ngar milgad rok e salthaw nu Israel ni yad be mil i yan u daken e tafelfel', machane de yag ni ngar thaygad. Kar me'chathalgad u thilin fa gal raba' i salthaw: ni fare raba' i salthaw ni gelngin yu Israel nge fapi salthaw ni aram e yad be sul i yib nga wuru' fare binaw, min thang owcharad.

⁴³ Fapi Israel e ra thabey niged e pi to'ogor rorad, ni yad be lol'ograd i yan ni dariy e tal nge mada' ngabang ni bay ko ngek u Gibeah, ni yad be thang e fan rorad i yan.

⁴⁴ 18,000 ko tin th'abi cheag ko pi salthaw ko Benjamin e nli'rad ngarm'ad.

⁴⁵ Ma tin kabay e ra chealgad ngar milgad i yan nga daken e ted nge nga daken e war nu Rimmon. 5,000 i yad e nni li'rad ngarm'ad u daken e wo'. Ma ka be tuluf yu Israel e tin kabay ngar tawgad nga Gidom, ma 2,000 e kan li' ke yim'.

⁴⁶ Rofen nem e 25,000 e pi Benjamin u gubin nthang e pogofan rorad — yad gubin ma bogi salthaw nib muthan'rad.

⁴⁷ Machane 600 e salthaw e rmilgad nga daken e ted ngar thapgad ko war nu Rimmon, miyad par u rom ni aningeg e pul.

⁴⁸ Me cheal piyu Israel ngar sulod ngak e Benjamin ngar thanged e fan rorad ni yad gubin ni — pumo'on, ppin, nge bitir, ma erregon e gamanman. Ma ku ra urfiyed urngin e yuchi binaw ko gin'em.

21

Pi le'engin fare ganong ko Benjamin

¹ Fa ngiyal' ni mu'ulung yu Israel nga Mizpah, e ra micheged bbugithin ngak SOMOL: "Dariy bagdad nra pag reb e bpin ni fak nge mabgol ko Benjamin."

² Ma aram me yan e girdi' nu Israel nga Bethel ngranod ra pired nga p'eowchen Got nge blayal'. Miyad yor nib gel ma ba ga' lamrad me lungrad:

³ "SOMOL ni Got nu Israel, mangfan nike buch e biney? Mangfan ni kari chugur ni nge m'ay fare ganong rok Benjamin u Israel?"

⁴ Me yan i rran riy nri kakadbul me od e girdi' ngar toyed ba altar u rom. Miyad pi' e pi maligach riy nma gapaseg thilin Got nge girdi' nge boch e maligach ni un urfin ni polo'.

⁵ Miyad fith ni lungurad, "Gur, kabay reb e ulung u fithik' gubin e pi ganong nu Israel nde un ko fare mu'ulung ntay nga Mizpah u p'eowchen SOMOL?" (Kar micheged u fithingan Got ni en nde yan nga Mizpah e yira thang e pogofan rok.)

⁶ Fapi girdi' nu Israel e gafgow lanin'rad ngak e pi'in walagrad ni piyu Benjamin me lungurad, "Daba' e kemalog reb e ganong rok yu Israel.

⁷ Mang e thingar drin'ed ngad pi'ed pi le'engin e pumo'on nu Benjamin ni ka ra mageygad? Ka da micheged ngak SOMOL ndab da pi'ed pifakdad ni ppin ngorad.

⁸ Nap'an nra fithed ko bay reb e ulung ko fapi ganong nu Israel nde un ko fare mu'ulung u Mizpah, miyad pir'eg ndariy ta'be' u Jabesh u lan yu Gilead ni un ngaram;

⁹ nap'an nni pining fithingan e salthaw ma dariy be' nu Jabesh ni non.

¹⁰ Ma aram me l'oeg fare ulung 12,000 e pumo'on nth'abi m'uthan'rad ni ba'aray e n'en ni kanog ngorad, "Mmarod ngam thanged e pogofan rok gubin e girdi' nu Jabesh, nib mu'un e ppin nge bitir ngay.

¹¹ Mu thanged e pogofan rok urngin e pumo'on, nge urngin e ppin ni karnanged e pumo'on."

¹² Miyad pir'eg aningeg mir'ay e ppin ni kab rugod ni dawor nnanged e pumo'on u fithik' fapi girdi' nu Jabesh, ma aram miyad fekrad i yib ko fa gin yad be par riy u Shiloh, ni bay u lan e nam nu Kanaan.

¹³ Ma aram me pi' fare ulung ni ga'ngin e thin nge yan ngak e Benjamin ni yad bay ko war u Rimmon ni ngan taleg e mael.

¹⁴ Me sul piyu Benjamin, me pi' fa tinef e girdi' nu Israel e ppin nu Jabesh ngorad ni dar thanged e pogofan rorad. Machane yad ba yo'or ko fapi ppin.

¹⁵ Me kireban' fapi girdi' ngak piyu Benjamin ni bochan e ke thab' SOMOL e tha' ko pi ganong nu Israel.

¹⁶ Ma aram me ga'ar e pi tayugang' ko fare mu'ulung, "Dakriy e ppin u lan fare ganong rok Benjamin. Mang e thingar drin'ed me yag e ppin ni nge le'engiy e tin kabay e pumo'on?

¹⁷ Thangri dabi math mit reb fa ragag nge l'agruw i ganong nu Israel. Thingar dagayed rogon e n'en nra rin' mdabi math mit fare ganong rok Benjamin,

18 machane dabiyaq ni ngad pagedyad ngar le'engiyed e ppin ni pifakdad, ni bochan e kad buchegeged wa'athan e en nra pag reb e Benjamin nge le'engiy reb i pifak ni bpin."

19 Ma aram miyad ga'ar, "Fare madnom rok SOMOL u Shiloh e ke chugur." (Yu Shiloh e bay ko lel'och u Bethel, ma bay nga yimuch u Lebonah, ma bay ko ngek ko fare kanawo' u thilin yu Bethel ngu Shekem.)

20 Miyad ga'ar ngak e Benjamin, "Mmarod mmithgad ngalan e milay' ko woldug ni *grape*

21 ngu'um damitgad. Ma nap'an ni bay yib e ppin nu Shiloh ni ngar churu'gad u nap'an fare madnom, mi gimed yib nga wuru' fa yung i milay'. Mra bigimed me melle' nga reb e bpin u fithik' fapi ppin ni nge le'engiy me fek ngar sulow ko fa gin tafan e Benjamin.

22 Fa'anra yib e pi chitamangirad fa pumo'on ni walagrad ngomed mrayag ni ngmogned ngorad ni nge lungmed, 'Wenig ngomed mpaged gamad nggu feked e pi cha'ney, ya gathi gu feked yad romed u fithik' e mael ni nggu le'engyed yad, are debuch e romed ya dawor mu th'abed e n'en mu og niked ngak SOMOL.'

23 Me rin' e Benjamin ni aram rogon; ra bagyad me mel'eg reb e bpin u fithik' fapi rugod ni ur churu'gad u Shiloh ni nge le'engiy me fek nge un ngak. Miyad sul ko gin taferad, ra ngongliyed bayay fa yochi binaw rorad, miyad par u rom.

24 Ku aram e ngiyal' ni chuw e girdi' nu Israel u rom, ra reb e pumo'on me sul ko ganong rok nge tabnaw rok nge gin tafan.

²⁵ Ngiyal'nem e dariy e pilung u lan yu Israel.
Yug ra be' ma be rin' e tin ba'adag.

Bible Ni Thothup
The Holy Bible in the Yapese language of the
Federated States of Micronesia

Copyright © 2007 Bible Society of Micronesia

Language: Yapese

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

    You include the above copyright and source information.

    You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2017-12-21

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 13 Dec 2023

37b6628b-b71d-5df3-af33-fc1d4dd69788